

ARKADIUSZ TULIŃSKI

Oficerowie Biura Historycznego i Wojskowego Biura Historycznego w latach 1922–1939 (część 1)

Wojskowe Biuro Historyczne (WBH) utworzone rozkazem ministra spraw wojskowych gen. dyw. Kazimierza Sosnkowskiego w listopadzie 1927 r. z Biura Historycznego Sztabu Generalnego (BHSZ) (w które 14 listopada 1922 r. przekształcono utworzoną we wrześniu 1919 r. Sekcję Historyczno-Operacyjną Oddziału III Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego – NDWP) było instytucją rozwijającą się dynamicznie¹. Świadczyć o tym może wzrost powierzchni zajmowanej przez Biuro, powstawanie nowych referatów i wydziałów oraz coraz większy personel wojskowy i cywilny. Zwiększenie rangi placówki może również potwierdzić fakt, iż szef Biura Historycznego zajmował w 1924 r. etat generała brygady², szef Wojskowego Biura Historycznego w 1939 r. etat generała dywizji³.

Rozwój biura jest najlepiej widoczny przy porównaniu liczby zatrudnionych w nim oficerów służby stałej (oficerów kontraktowych, rezerwy, w stanie spoczynku oraz podoficerów i personelu cywilnego nie uwzględniono w niniejszym opracowaniu) w roku 1924 – 9 oficerów⁴ i w roku 1939 – 23 oficerów⁵.

¹ Centralne Archiwum Wojskowe Wojskowego Biura Historycznego (dalej: CAW-WBH), Wojskowe Biuro Historyczne (dalej: WBH), sygn. I.341.1.1, *Rozwój Wojskowego Biura Historycznego w latach 1926–1930*, b.m., b.d., k. 125–130; K. Paduszek, W. Rawski, *Wojskowe Biuro Historyczne i jego kadra w 1939 roku*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” (PHW) 2011, nr 1 (234), s. 69; *Z dziejów służby historycznej Wojska Polskiego 1918–2002*, Warszawa 2002, s. 9–27.

² CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.1, Pismo szefa Biura Historycznego do ministra spraw wojskowych, Warszawa 10 VI 1924 r., k. 83.

³ K. Paduszek, W. Rawski, *Wojskowe Biuro Historyczne...*, s. 82.

⁴ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Wykaz [obsady] Biura Historycznego Sztabu Generalnego za miesiąc luty 1924 r., [Warszawa], b.d., b.p.

⁵ R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939. Stan na dzień 23 marca 1939 roku*, Kraków 2006, s. 494.

Zmieniły się także warunki materialne. W miejsce małej, trzypokojowej siedziby (dwa pokoje przydzielano doraźnie), w której panujące warunki pracy II zastępca szefa Sztabu Generalnego (SG) płk SG Tadeusz Piskor określał jako „anormalne”⁶, w 1924 r. biuro otrzymało siedzibę ośmiopokojową, a następnie w 1927 r. przeprowadziło się do dużego lokalu przy Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych (GISZ)⁷.

Zmiany te po 1926 r. BH zawdzięczało osobistemu zainteresowaniu jego losami Marszałka Józefa Piłsudskiego, który „poświęcił wiele swego czasu i dla Biura Historycznego, zapoznając się osobiście i szczegółowo z pracą tej instytucji, jej metodą i warunkami”⁸ i oprócz wielu wytycznych do pracy przydzielił obszerny lokal przy GISZ⁹.

Po włączeniu w 1927 r. Centralnego Archiwum Wojskowego w strukturę WBH (jako Archiwum Wojskowego WBH)¹⁰, przeniesieniu 8 listopada tr. Referatu Historyczno-Wojskowego z Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego (WINW) do WBH jako Samodzielnego Referatu Wojen Dawnych¹¹, wyłączeniu WBH z podległości Sztabowi Generalnemu i cieszeniu się poparciem samego Marszałka, otrzymaniu własnego budżetu, nowego lokalu, powstaniu nowych referatów czy wydziałów¹² już w 1928 r. szef biura słusznie mógł z dumą skonstatować: „W ostatnim roku sprawozdawczym WBH z małej instytucji o ściśle ograniczonym zakresie pracy, stało się instytucją jednoczącą w sobie wszystkie zagadnienia dotyczące historii wojskowej”¹³.

Niniejszy szkic dotyczy wyłącznie oficerów służby stałej przydzielonych bądź odkomenderowanych do BHSG/WBH przez cały okres jego działalności, których liczbę ustalono na 97.

Pośród wszystkich oficerów służby stałej pracujących w BHSG/WBH aż 40 było oficerami Sztabu Generalnego/dyplomowanymi (41,2%). Dla porównania

⁶ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1, Potrzeby Biura Historycznego Sztabu Generalnego. Referat z marca 1923 r., [Warszawa], k. 68v; k. 72; Pismo II zastępcy szefa Sztabu Generalnego, płk. SG Tadeusza Piskora do płk. [Aureliusza] Passelli z marca 1923 r., b.m., b.d., k. 70.

⁷ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.1, Rozwój Wojskowego Biura Historycznego w latach 1926–1930, b.m., b.d., k. 130.

⁸ *Ibidem*, k. 126.

⁹ *Ibidem*, k. 130.

¹⁰ J. Ciesielski, *Dzieje Archiwum Wojskowego 1918–1939*, Warszawa 1999, s. 40; W.K. Roman, *Centralne Archiwum Wojskowe 1918–1998, tradycje, historia, współczesność służby archiwalnej Wojska Polskiego*, Toruń 1999, s. 22.

¹¹ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.522, Sprawozdanie z czynności samodzielnego Referatu Wojen Dawnych WBH za czas od 8 XI 1927 r. do 30 IX 1928 r., [Warszawa], s. 1.

¹² CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.1, Rozwój Wojskowego Biura Historycznego w latach 1926–1930, b.m., b.d., k. 125–127.

¹³ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.2, Sprawozdanie roczne z prac Wojskowego Biura Historycznego za czas od lipca 1927 do czerwca 1928, L.1776/28, Warszawa 1 VII 1928 r., s. 22.

– w 1939 r. w całej armii polskiej oficerowie dyplomowani stanowili ok. 5,6% ogółu oficerów¹⁴, w marcu tego roku w WBH – ok. 50%, w sierpniu ok. 33%¹⁵.

Oficerowie byli przydzielani bądź odkomenderowywani do BHSG/WBH na różne okresy, niejednokrotnie przedłużane. Najkrócej służyli odkomenderowani do biura na okres od miesiąca do jednego roku: Tadeusz Florczak, Józef Pałac, Jan Szyndler (miesiąc), Kazimierz Bąbiński i Kazimierz Świtalski (dwa miesiące), Józef Augustowski, Henryk Bagiński, Jan Bartlewicz, Tadeusz Malinowski, Adam Rudnicki (trzy), Jan Litewski, Walery Szczepański i Janusz Żuławski (ok. czterech), Zygmunt Chabowski, Józef Kuropieska, Jan Wollak (ok. pół roku), Adam Grocholski i Olgierd Żukowski (siedem miesięcy), Stanisław Koźmiński (osiem), Tadeusz Kołaczyński, Andrzej Korzeniowski, Tadeusz Pawlik, Tadeusz Różycki-Kołodziejczyk (dziewięć), Henryk Ciepichał (dziesięć miesięcy), Kajetan Kobak, Józef Moszyński, Tadeusz Rudnicki i Edward Woyzbun (rok).

Drugą grupę stanowią oficerowie służący w WBH od roku do kilku lat: Antoni Bogusławski, Antoni Miszewski, Jan Władysław Rozwadowski (do dwóch lat), Zdzisław Kowalewski (20 mies.), Tomasz Pniewski nieco mniej niż dwa lata, August Karcher, Marian Kukiel (po 24 mies.), Bronisław Kowalczewski, Tadeusz Machalski, Władysław Malinowski (ok. dwa lata), Teofil Bobrownicki (32 miesiące), Alojzy Horak (35), Michał Kleist, Otton Dąbrowski i Celestyn Kański (po ok. 40), Bolesław Zawadzki (42), Bronisław Rakowski (43), Władysław Laudyn, Jerzy Radomski (45), Mieczysław Biernacki (46), Edward Izdebski i Stefan Jellenta (46), Teodor Cybulski, Włodzimierz Gierowski (48), Wacław Zatorski (50), Antoni Hniłko (51), Stanisław Biegański (59), Władysław Horyd, Aleksander Kawalkowski, Jan Kosina (po ok. pięć lat).

Okres pracy w BHSG/WBH najdłużej służących w biurze oficerów wynosił od kilku do kilkunastu lat. Do grupy tej należą: Adam Przybylski (63 miesiące), Edward Perkowicz (64), Stanisław Rutkowski (67), Jerzy Dąbrowski (75), Bronisław Pawłowski, Karol Riedl (po 78 miesięcy), Adam Borkiewicz (85), Marek Różycki, Tadeusz Teslar (92), Stanisław Librewski i Hugon Zieliński (94), Henryk Miedziński (97), Wincenty Górecki (100), Adam Englert (104), Zygmunt Kijawski (108), Feliks Libert (109), Stanisław Rogalski (111), Julian Stachiewicz (117), ponad dziesięć lat – Czesław Sałatko-Petriszcze, Marian Bourdon, Wiktor Brummer, Włodzimierz Rupniewski (po 126 miesięcy), Józef Moszczeński (129), Jan Giergielewicz (142 miesiące), Wacław Lipiński (ok. dwanaście lat) oraz Otton Laskowski i Bronisław Waligóra (150 miesięcy).

Pracownikiem z najdłuższym stażem w BHSG/WBH był kierownik kancelarii, następnie oficer do zleceń szefa WBH porucznik, nast. rotmistrz

¹⁴ P. Stawecki, *Oficerowie dyplomowani wojska Drugiej Rzeczypospolitej*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1997, s. 48.

¹⁵ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Obsada personalna Wojskowego Biura Historycznego wg stanu z 31 VIII 1939 r., [Warszawa], b.p.; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 494.

Jan Gogolewski, który przepracował w tej instytucji ponad 15 lat (188 miesięcy)¹⁶.

Powyższe dane należy przyjąć jako szacunkowe, zwłaszcza co do krótszych okresów, ze względu na niepełne bądź sprzeczne dane¹⁷. Oficerami, którzy mogli pracować od miesiąca do roku, byli Romuald Gintowt-Dziewałtowski, Witold Hupert, Henryk Jełowicki, Henryk Liszko, Jerzy Krubski, Stanisław Laudański, Andrzej Sienkiewicz, Jerzy Wądołkowski, do dwóch lat Bogusław Smoleń, Henryk Sobolewski i Franciszek Tomczuk. Średni okres pracy oficera BHSG/WBH wynosił kilka lat.

Pod względem wieku najmłodszym oficerem przydzielonym do BHSG był Jerzy Krubski (23 lata). Oprócz niego tylko 19 oficerów rozpoczęło pracę w BHSG/WBH w wieku poniżej 30 roku życia: Radomski (w wieku 26 lat), Gogolewski, Kijawski, Kowalczewski, Pawlik, A. Rudnicki, T. Rudnicki, Rutkowski (27), Bartlewicz, Kawalkowski, Miedziński, Smoleń (28) oraz Borkiewicz, Chabowski, Giergielewicz, Gintowt-Dziewałtowski, Moszyński, Sobolewski i Waligóra (29). Młodzi oficerowie rozpoczynający służbę stanowili łącznie 20,6% spośród wszystkich pracujących w biurze oficerów służby stałej.

Gros oficerów rozpoczynających służbę w BHSG/WBH liczyło od 30 do 40 lat (58 oficerów, 59,5%).

Najstarszych oficerów w tej grupie było 19 (19,5%). Próg 50 lat przekroczyli ppłk Stanisław Laudański (54 lata) i płk Witold Hupert (52). Resztę grupy stanowili: Kajetan Kobak (46 lat), Bagiński, Horak, Jełowicki, Żuławski (45), Kleist, Pawłowski (44), Hniłko, Pniewski, Rozwadowski, Tomczuk (42) oraz Rakowski, Kański, Liszko, T. Malinowski, Szczepański i Wądołkowski (41). Średnia wieku oficerów rozpoczynających pracę w BHSG/WBH wynosiła 34–35 lat.

Przeciętna wieku oficerów BHSG/WBH (uwzględniając cały okres pracy, w tym i powtórne przydziały dla kilkunastu oficerów) to 37–38 lat. Do BHSG/WBH zatem przydzielano oficerów dysponujących już pewnym doświadczeniem i niejednokrotnie dorobkiem autorskim. Niektórzy po przejściu do rezerwy bądź w stan spoczynku kontynuowali pracę w biurze jako emeryci bądź urzędnicy cywilni (np. O. Dąbrowski czy Kleist).

Pochodzenie pod względem miejsca urodzenia ustalono dla 91 oficerów (93,8%). Najwięcej urodziło się w Rosji – 57 oficerów, w tym w Królestwie Polskim 35. Z monarchii austro-węgierskiej wywodziło się 34 oficerów, w tym 31 z Galicji. Dostrzegalny jest brak oficerów pochodzących z ziem Cesarstwa Niemieckiego, zwł. Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Zjawisko

¹⁶ Oficerom pracującym w CAW uwzględniono wyłącznie okres od 1927 r., tj. po włączeniu CAW do struktur WBH.

¹⁷ W przypadku niepełnych danych sprzeczności mogą wynikać z różnic między datą przydziału do Biura a datą faktycznego objęcia służby.

to potwierdza pochodzenie oficerów WBH z poszczególnych formacji wojskowych z okresu I wojny światowej, ustalone dla 95 oficerów (97,9%). Również zanotowano brak oficerów pochodzących z armii niemieckiej. Z pozostałych armii zaborczych pochodziło łącznie 37 oficerów (22 z armii rosyjskiej, 15 z armii austriackiej), mniej niż z formacji niepodległościowych – 51 oficerów, najwięcej z Legionów Polskich (42), Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) (6), Polskiej Siły Zbrojnej (PSZ) (1) i formacji polskich w Rosji (Legion Puławski i Brygada Strzelców Polskich – 2). Sześciu oficerów pochodziło już z Wojska Polskiego (WP), jeden z armii francuskiej (Kleist, po dwóch latach przeszedł bądź został przeniesiony do armii rosyjskiej).

Pod względem pochodzenia z poszczególnych korpusów osobowych zdecydowane *gros* oficerów wywodziło się z broni głównych, w tym z piechoty aż 56 (57,7%), z kawalerii 16 (16,4%), z artylerii 7 (7,2%). Spośród pozostałych rodzajów wojsk i służb – z marynarki wojennej 3, z wojsk samochodowych oraz oficerów inżynierii i saperów po 2, po 1 z wojsk lotniczych i żandarmerii. 9 oficerów (9,2%) pochodziło z korpusu administracji, w tym 3 z działu oficerów naukowo-oświatowych (Lipiński, Pawłowski, Teslar). 9 oficerów w czasie służby w WBH zostało przeniesionych do korpusu oficerów administracji (osiągnięta granica wieku w danym stopniu), 2 przesunięto trzykrotnie (Gogolewski, Kijawski).

Wykształcenie cywilne zdołano ustalić dla 88 oficerów (90,7%). Z tej grupy ukończone wyższe studia posiadało 22, absolutorium uzyskało 5 dalszych. Aż 29 z różnych przyczyn – głównie wybuchu wojny – nie ukończyło rozpoczętych studiów. Przynajmniej 32 posiadało wykształcenie średnie. Pozostałych 9 zapewne miało przynajmniej wykształcenie średnie (wymóg dla oficera). Część oficerów ukończyła szkoły i studia już po wojnie. Niektórzy dbali o wykształcenie, zdobywając stopnie i tytuły naukowe przez cały okres swej służby wojskowej (np. Biegański, Ciepichałł, Englert, Giergielewicz, Laskowski, Lipiński, Zatorski). W 1929 r. w referacie personalnym Departamentu Intendentury dopatrzono się, że były ksiądz – mjr Ciepichałł – w swoich dokumentach ewidencyjnych przedłożył świadectwo egzaminu maturalnego, tymczasem znaleziono na nim ocenę niedostateczną. Indagowany odparł, iż pytano go o posiadanie świadectwa, a nie – jaką miał na nim ocenę, która zresztą nie przeszkodziła Ciepichałłowi w dostaniu się na studia teologiczne i ich ukończeniu. Referent personalny zadowolił się tą odpowiedzią.

Oficerowie WBH mogli się pochwalić zasługami dla ojczyzny. Wysokie ordery bądź odznaczenia (Virtuti Militari, Krzyż Niepodległości, Order Odrodzenia Polski czy Krzyż Walecznych) posiadało aż 75 oficerów (77,3%). Krzyż Zasługi (srebrny bądź złoty) miało 14 oficerów. Bez orderów czy odznaczeń pozostawało 8¹⁸.

¹⁸ Zgodnie z tytułem uwzględniono wyłącznie ordery i odznaczenia do 1939 r. Podobnie w biogramach.

W BHSG/WBH pracowało 2 generałów (Stachiewicz, Kukiel), ponadto 1 były oficer BHSG został awansowany do stopnia generała brygady przed wybuchem wojny (T. Malinowski). W czasie wojny awans generalski otrzymał Rakowski (oraz Kukiel na generała dywizji), po wojnie 2 oficerów (Perkowicz, Machalski) na stopień generała brygady mianowały władze Rzeczypospolitej na Uchodźstwie. Kuropieska został mianowany generałem przez władze PRL.

W stopniu pułkownika służyło w BHSG/WBH 5 oficerów: Stachiewicz, Kukiel (awansowani w trakcie służby w biurze, jak wspomniano, do stopnia generała brygady) oraz Rakowski, Hupert i T. Malinowski, w stopniu podpułkownika 12: Perkowicz (awansowany z majora), Bagiński, Bąbiński, Biegański (z majora), Horak, Laudański, Machalski, Moszczeński (z majora), Pawłowski, Rozwadowski, T. Różycki, Tomczuk (z majora). Wacław Lipiński otrzymał awans emerytalny.

W stopniu majora służyli: wspomniani wyżej, awansowani na podpułkowników (Perkowicz, Biegański, Moszczeński, Tomczuk) oraz Bogusławski, Ciepichał, Gierowski, Hniłko, Kański, Korzeniowski, Kosina, Laskowski, Litewski, Miszewski, Świtalski, Wądołkowski, Zawadzki, Żuławski. W trakcie pracy w BHSG/WBH 12 oficerów otrzymało awans ze stopnia kapitana do stopnia majora (Biernacki, Borkiewicz, J. Dąbrowski, Englert, Libert, Lipiński, Przybylski, Riedl, Rogalski, Rupniewski, Rutkowski, Waligóra).

44,3% personelu biura stanowili zatem oficerowie starsi (43 oficerów), którzy rozpoczęli służbę w BHSG/WBH w stopniu przynajmniej majora bądź zostali awansowani w jej trakcie.

Pośród oficerów młodszych w stopniu kapitana/rotmistrza służyło 51 oficerów, w tym 12 wspomnianych wyżej – awansowanych do stopnia majora – oraz: Augustowski, Bobrownicki, Brummer, Chabowski, Florczak, Giergielewicz, Grocholski, Horyd, Izdebski, Jellenta, Karcher, Kleist, Kobak, Kołaczyński, Kowalewski, Koźmiński, Kuropieska, Laudyn, Librewski, Liszko, Pawlik, Pniewski, M. Różycki, A. Rudnicki, T. Rudnicki, Sałatko-Petriszcze, Sobolewski, Szczepański, Szyndler, Teslar, Wollak, Woyzbun, Zatorski, Zieliński. Pięciu otrzymało awans na porucznika w trakcie służby w BHSG/WBH: Cybulski, Gogolewski, Górecki, Kawałkowski, Radomski. Stopień kapitana był najczęściej spotykanym stopniem oficera biura. W stopniu porucznika (nie licząc wzmiankowanych powyżej 5 awansowanych) służyło 13, podporucznika – 2.

Deklarowaną znajomość języków obcych (na różnym poziomie¹⁹) ustalono dla 79 osób (81,4% personelu). Znajomość jednego języka deklarowało 12 osób, dwóch – 25, trzech – 21. Znajomością czterech języków mogło się poszczycić 17 osób. Do poliglotów należeli: Grocholski – 6 języków, Bogusławski, Laskowski, Pawłowski i Różycki-Kołodziejczyk po 5. Grocholski pełnił funkcję

¹⁹ W dokumentach personalnych wyróżniano znajomość języków obcych „w mowie” oraz „w piśmie”.

tłumacza w Wyższej Szkole Wojennej (WSWoj.), ponadto tytuły tłumaczy wojskowych uzyskali Moszyński (jęz. franc.) i Kleist (franc. i ang.).

Najwięcej oficerów zadeklarowało znajomość języka rosyjskiego (57), niewiele mniej języków niemieckiego (55) i francuskiego (54)²⁰. Dość popularne były jeszcze języki ukraiński (15) i angielski (14). Ponadto 8 oficerów zadeklarowało opanowanie języka włoskiego, 6 oficerów – czeskiego, po 1 białoruskiego, słowackiego i węgierskiego. Major Ciepichałł dopisał również łacinę (zapewne znajomość tego języka mogli dopisać także oficerowie absolwenci gimnazjów humanistycznych²¹, jednak Ciepichałł jako absolwent seminarium duchownego z pewnością łacinę opanował lepiej).

W przypadku sześciu oficerów (Augustowski, Giergielewicz, Jellenta, Riedl, Woyzbun, Zatorski) w niniejszym szkicu wykorzystano dokumenty powojenne, zatem niektórych z deklarowanych języków mogli oni nauczyć się w obozach bądź w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie.

Spośród oficerów, których deklaracje nie zachowały się, można założyć – uwzględniając dorobek pisarski, kraj urodzenia czy pochodzenie z określonej armii – znajomość języka francuskiego dla Kukiela, niemieckiego dla Kukiela²², Kosiny czy Machalskiego, rosyjskiego dla Laudańskiego, Liszko, Litewskiego, Miszewskiego, Sobolewskiego czy Szyndlera. Pewną znajomością języka francuskiego winni byli legitymować się oficerowie dyplomowani, zatem można dopisać choćby rudymenta tego języka Józefowi Kuropiesce, konsekwentnie wykreskowującemu rubrykę „znajomość języków obcych” w każdej przedwojennej ankiecie personalnej²³.

Znajomość języków obcych była koniecznością w pracy naukowej, zwłaszcza w Wydziale Wojen Dawnych, w którym od 1937 r. wprowadzono obowiązkowe lekcje języków niemieckiego i włoskiego²⁴, czy Wydziale Wojskowej Światowej.

W 1939 r. WBH otrzymywało 12 wojskowych czasopism zagranicznych, w tym 6 tytułów niemieckich, 4 tytuły francuskie, 1 rosyjski i 1 czeski (korzystano z większej liczby tytułów fachowej prasy zagranicznej, w tym angielskiej i amerykańskiej)²⁵.

²⁰ W przypadku oficerów deklarujących znajomość trzech języków obcych powyższa „trójca” dominuje w ankietach personalnych.

²¹ Za uwagę dziękuję mgr. Krzysztofowi Widzińskiemu.

²² W Tekach Kukiela notatki także w jęz. niem. Za informację dziękuję p. Marcie Cękałskiej.

²³ W dokumentach powojennych deklarował słabą znajomość jęz. niemieckiego i rosyjskiego.

²⁴ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.522, Sprawozdanie z czynności Wydziału Wojen Dawnych Wojskowego Biura Historycznego od VI 1937 r. do 30 VI 1938 r., Warszawa 30 VI 1938 r., b.p.

²⁵ CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.460, Wykaz studiowanych czasopism, Wojskowe Biuro Historyczne, Wydział Wojskowej Światowej, Referat Bibliograficzny, Warszawa 30 VI 1939 r., b.p.

Deklarowaną znajomość krajów ustalono dla 69 oficerów (70,4%). Siedmiu z nich wykreskowywało bądź pozostawiało pustą rubrykę w dokumentach personalnych, niektórzy wpisywali: „Polska”. Grocholski i Izdebski zadowolili się wpisaniem w rubryce znajomość krajów – „Europa”, Moszyński – „Cała Europa (prócz Hiszpanii i Anglii) oraz Afryka pn.”. Pozostali wpisywali przeciętnie kilka krajów. Do najpopularniejszych należały: Rosja (26), Austria (25), Niemcy (22), Francja i Ukraina (17), Włochy (16) oraz Litwa (12) i Węgry (11). Znajomość Rumunii zadeklarowało 9 oficerów, Czech – 6 (oraz 1 Słowacji i 1 Moraw), Białorusi i Szwajcarii – po 6, Belgii – 5, Łotwy – 4, Estonii – 3, Jugosławii – 2 (oraz 1 Czarnogóry i 1 Bośni i Hercegowiny). Do mniej popularnych krajów należały: Anglia, Finlandia i Szwecja (po 2) oraz Albania, Bułgaria, Dania, Holandia i Norwegia (1). Na znajomość krajów miały zapewne wpływ takie czynniki, jak zamożność (wyjazdy na studia, turystyczne czy kuracyjne), pochodzenie (posiadanie rodziny na kresach) czy odbyte kampanie wojenne bądź powojenne obowiązki służbowe.

O ile WBH nie było „odskoczną” do kariery (tak jak mógł być nią tytuł oficera dyplomowanego), to jednak zdecydowana większość oficerów biura (zdecydowanie więcej, niż było w nim oficerów dyplomowanych) miała za sobą – bądź przed sobą – znaczące dokonania, co świadczy o poziomie personelu. Większość zrobiła naturalnie karierę wojskową, osiągając wysokie stopnie, stanowiska dowódcze wielkich jednostek, a przede wszystkim oficerów sztabów wyższych dowództw czy agend Ministerstwa Spraw Wojskowych (MSWojsk.), oficerów Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych (GISZ), Biura Ścisłej Rady Wojennej czy Kierownictwa Marynarki Wojennej. Oficerowie związani z WBH zajmowali stanowiska wykładowców w szkolnictwie wojskowym – w tym w Wyższej Szkole Wojennej, Centrum Wyszkożenia Kawalerii, Centrum Wyszkożenia Piechoty i in. Pracowali w placówkach badawczych, jak np. Wojskowy Instytut Badawczo-Inżynieryjny czy instytucjach oświatowych, takich jak Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy (nast. Wojskowy Instytut Naukowo-Oświatowy), Muzeum Wojska czy Muzeum Józefa Piłsudskiego. Pełnili ważne funkcje w archiwach, muzeach czy na uczelniach cywilnych. Niektórzy pracowali jako dziennikarze, w tym znaczący dziennikarze radiowi, jeden z oficerów, wystąpiwszy z wojska, wybrał karierę artysty-rzeźbiarza. Kilku osiągnęło sukcesy w dyplomacji i polityce, na stanowiskach konsularnych czy *attachés* wojskowych. Trzech objęło teki ministerialne: Aleksander Kawałkowski (minister pełnomocny w rządzie Rzeczypospolitej na emigracji), Kazimierz Świtalski (minister, nast. premier, nast. marszałek Sejmu) i Marian Kukiel (minister obrony narodowej).

Trudy przeżytych wojen odbiły się na zdrowiu oficerów biura. Wielu spośród nich miało poważne kłopoty zdrowotne, przynajmniej dwóch zmarło na gruźlicę (Stachiewicz, Kijawski). Niektórzy z zatrudnionych byli inwalidami (Horak, Gogolewski, Sobolewski). Utrata zdrowia spowodowana

służbą wojskową zdecydowała np. o przeniesieniu Miedzińskiego w stan spoczynku czy prawdopodobnie o popełnieniu samobójstwa przez Izdebskiego. Kuszące wydaje się postawienie tezy, iż zapewne nie najlepszy stan zdrowia był przyczyną tego, że wielu oficerów WBH rubrykę listy kwalifikacyjnej „sporty” pozostawiało pustą, jednak wypełnili ją np. przewlekłe chorzy Stachiewicz i Izdebski. Na 30 znalezionych list kwalifikacyjnych tylko na 12 oficerowie biura wpisali uprawiane sporty: Stachiewicz (turystyka, narty, tenis), Bagiński (gimnastyka szwedzka), Biernacki (jazda konna, wioślarstwo, żeglarstwo), Bogusławski (jazda konna, myślistwo), J. Dąbrowski (lekkoatletyka, boks francuski), Izdebski (narty), Jełowicki (jazda konna), Koźmiński (myślistwo, lekkoatletyka, kolarstwo), Laudyn (lekkoatletyka i piłka nożna; dopisał, iż od 1908 r. jest członkiem klubu „Czarni” Lwów), Miedziński (łyżwiarstwo, piłka nożna, szermierka), Rupniewski (wioślarstwo, łyżwiarstwo, jazda konna) i Waligóra (piłka nożna). Być może pełna nazwa rubryki – „specjalne wiadomości/sporty” – decydowała o rezygnacji z wpisu nie tylko przez oficerów Biura, nawet przez oficerów kawalerii, którzy powinni wpisać przynajmniej jazdę konną.

Mimo jednak niewątpliwie lżejszej służby niż w linii pracy w BHSB/WBH nie traktowano jako synekury. O ostatnim szefie WBH płk. Bronisławie Rakowskim – jeszcze jako dowódcy 12 Pułku Ułanów – w opinii z 1935 r. gen. bryg. Mieczysław Smorawiński na koniec pochwał napisał: „Możnaby mu postawić tylko jeden zarzut, że sobie i podwładnym oficerom nie pozwoli na dzień, a nawet godzinę świątecznej radości życia”²⁶.

Przed 1939 r. zmarło 10 oficerów BHSB/WBH, czarny okres stanowiła zwłaszcza pierwsza połowa lat trzydziestych: w 1926 r. zmarł ppłk Stanisław Laudański, w 1931 r. mjr/ppłk dypl. Andrzej Korzeniowski-Nałęcz, w 1932 r. kpt. dypl. Edward Izdebski, w 1933 mjr Jerzy Dąbrowski, w 1934 r. mjr Henryk Ciepichał i gen. bryg. Julian Stachiewicz, w 1935 r. kpt. Michał Kleist, w 1936 r. por. Zygmunt Kijawski, w 1937 kpt. Władysław Horyd i kpt. Janusz Żuławski. Przynajmniej 16 oficerów poległo bądź zmarło w czasie wojny: we wrześniu 1939 r. – 2 – mjr dypl. Celestyn Kański i ppłk Jan Litewski. W tym roku zginął płk Witold Hupert. W 1940 r. w Katyniu zamordowano 4 oficerów WBH (mjr Tadeusz Florczak, mjr dypl. August Karcher, rtm. Tomasz Pniewski i ppłk dypl. Jan Władysław Rozwadowski), w Charkowie zginął mjr dypl. Jan Kosina. W tym roku zmarł również internowany na Litwie rtm. rez. Władysław Laudyn. W 1941 r. zginął w Londynie w czasie bombardowania mjr Bolesław Waligóra i w tymże roku zmarł w Wielkiej Brytanii kpt. Wiktor Brummer. W 1943 r. został rozstrzelany przez Niemców ppłk dypl. Alojzy Horak, w niemieckim obozie jenieckim

²⁶ CAW-WBH, Kolekcja Generałów i Osobistości (dalej: KGiO), sygn. I.480.481, Rakowski Bronisław, Roczna lista kwalifikacyjna za rok 1935, b.m., b.d., b.p.

zamordowano ppłk. dypl. Bronisława Kowalczewskiego. W 1944 zmarł kpt. Stanisław Koźmiński. W związku z „tajemnicą katyńską” NKWD najprawdopodobniej zamordowało w 1945 r. ppłk. Antoniego Hniłko. W styczniu 1945 r. zmarł w Szkocji ppłk dypl. Adam Przybylski.

Przynajmniej 15 oficerów (Augustowski, Gintowt-Dziewałtowski, Jellenta, Kowalczewski, Kuropieska, Libert, Moszczeński, Pawlik, A. Rudnicki, Rutkowski, Sałatko-Petriszczce, Riedl, Szczepański, Tomczuk, Zieliński) znalazło się w niemieckich obozach jenieckich, jeden (Englert) w obozie koncentracyjnym. Edward Woyzbun przebywał w obozie internowanych w Rumunii do końca wojny (1940–1945).

Po wojnie na emigracji pozostało przynajmniej 24 byłych oficerów WBH: gen. dyw. Marian Kukiel (zm. w 1973 r.), płk dypl./gen. bryg. Edward Perkowicz (1964), płk dypl./gen. bryg. Bronisław Rakowski (1950), płk dypl. Stanisław Biegański (1994), ppłk dypl. Antoni Bogusławski (1956), ppłk Zygmunt Chabowski (1974), kpt. obs. Teodor Cybulski (1969), kpt. Otton Dąbrowski (1954), ppłk Adam Englert (1958), kmr ppor. Romuald Gintowt-Dziewałtowski (1969), kpt. dypl. Aleksander Kawalkowski (1965), kpt. Tadeusz Kołaczyński (1963), ppłk dypl. Jerzy Krubski (1967), mjr Otton Laskowski (1953), ppłk dypl. Feliks Libert (1950), płk dypl./gen. bryg. Tadeusz Machalski (1983), gen. bryg. Tadeusz Malinowski (1980), mjr dypl. Antoni Miszewski (1957), płk dypl. Józef Moszczeński (1957), mjr Jerzy Radomski (1946), ppłk dypl. Adam Rudnicki (1964), mjr dypl. Tadeusz Rudnicki (1977), ppłk Franciszek Tomczuk (1960), kmr ppor. Olgierd Żukowski (1977).

Pozostali w Polsce bądź wrócili z emigracji: kpt. Józef Augustowski (zm. po 1957 r.), ppłk Henryk Bagiński (1973), kpt. MW Jan Bartlewicz (1981), ppłk Kazimierz Bąbiński (1970, więziony w PRL), mjr Mieczysław Biernacki (zm. po 1945?), rtm. Teofil Bobrownicki (1970), mjr Adam Borkiewicz (1958), kpt. Jan Giergielewicz (1953), mjr Włodzimierz Gierowski (1965, więziony w PRL), rtm. Remigiusz Grocholski (1965), kpt. Stefan Jellenta (1991), kpt. dypl., w PRL gen. broni Józef Kuropieska (1998, więziony w PRL), ppłk Waclaw Lipiński (1949, najpewniej zamordowany w więzieniu w Wronkach), kpt. Henryk Miedziński (1982), ppłk Bronisław Pawłowski (1962), mjr Józef Pałac (1975), mjr Karol Riedl (1985), płk dypl. Tadeusz Różycki-Kołodziejczyk (1953), ppłk Stanisław Rutkowski (1989), kpt. Czesław Sałatko-Petriszczce (po 1945), kpt. Walery Szczepański (po 1948), mjr Kazimierz Świtalski (1962, więziony w PRL), mjr Jerzy Wądołkowski (1964). Nie ustalono dalszych losów 24 oficerów.

Biuro Historyczne SG, potem Wojskowe Biuro Historyczne było prężnie rozwijającą się instytucją – posiadającą doskonałą, stojącą wysoko pod względem ideowym, fachowo przygotowaną kadre, prowadzącą szeroko zakrojoną działalność badawczą, wydawniczą, szkoleniową i popularyzacyjną, mającą

rozliczne plany na przyszłość (m.in. wydanie dziesięciotomowej historii Legionów Polskich) – której rozwojowi położył kres wybuch wojny w 1939 r.

Podstawowe źródła wykorzystane w biogramach znajdują się w zasobach Centralnego Archiwum Wojskowego Wojskowego Biura Historycznego (CAW-WBH) w kolekcjach dokumentów personalnych (Akt Personalnych – AP oraz Teczek Akt Personalnych – TAP), a także oraz kolekcji Wojskowego Biura Historycznego, sygn. I.341.1 (zwłaszcza wykazy personelu BHSG/WBH – niepełne, listy płac – szczątkowe, czy sprawozdania z pracy referatów bądź wydziałów). W przypadku generałów wykorzystano dostępne słowniki, natomiast ewentualne braki dotyczące oficerów niższych rangą starano się uzupełnić przede wszystkim w oparciu o roczniki oficerskie bądź dzienniki personalne. Szerzej wykorzystano opracowania m.in. Stanisława Łoży, Piotra Staweckiego, Wiktora K. Cygana czy Zdzisława G. Kowalskiego. Zdjęcia, jeżeli nie wskazano inaczej pochodzą z zasobów CAW-WBH, głównie z kolekcji AP i TAP, Akt odznaczeniowych – kolekcja Virtuti Militari, albumów Wyższej Szkoły Wojennej, Kolekcji Generałów i Osobistości.

1. SZELOWIE (chronologicznie)

Julian Stachiewicz, pseud. „Leon Stański”, „Wicz”, oficer dyplomowany piechoty, nast. generał brygady. Szef BHSG/WBH w latach 1923–1925, nast. 1926–1934.

Ur. 26 lipca 1890 r. we Lwowie. Członek Związku Walki Czynnej (ZWC) i Związku Strzeleckiego (ZS). Ukończył Wydział Filozoficzny na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Służył w Legionach Polskich, od 1915 r. kapitan, oficer operacyjny sztabu I Brygady, nast. m.in. dowódca 1 pp. W WP od 1 listopada 1918 r., m.in. jako dowódca odsieczy Przemyśla (mjr), od 1 stycznia do 10 lutego 1919 r. szef sztabu Dowództwa Głównego Wojsk Wielkopolskich w stopniu podpułkownika, nast.

Julian Stachiewicz

w 1920 r. szef Oddziału Operacyjnego NDWP i szef sztabu 6 Armii. Od 9 kwietnia 1922 r. dowódca 13 DP, 3 maja tr. zweryfikowany w stopniu pułkownika SG.

1 kwietnia 1923 r. mianowany szefem BHSG. 21 maja 1924 r. awansowany do stopnia generała brygady. Zwolniony z funkcji 15 stycznia 1925 r. w związku z chorobą. Przebywał na urlopie zdrowotnym i na kuracji we Francji i we Włoszech. Od 1 października 1926 r. ponownie szef BHSG/WBH. W 1929 r. współorganizator działu wojskowego na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu. Zmarł 20 września 1934 r. w Warszawie.

Znajomość języków obcych: francuski i niemiecki.

Znajomość krajów: Austria, Estonia, Łotwa, Niemcy, Rosja, Rumunia, Ukraina, Włochy.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Orderem Odrodzenia Polski III i IV kl., Krzyżem Niepodległości z Mieczami, czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

Autor takich publikacji, jak m.in. *Działania zaczepne 3 armii na Ukrainie*, Warszawa 1925 (fragmenty maszynopisu dalszej części pracy pt. *Kampania na Ukrainie 1920 roku*, cz. II: *Organizacja frontu oraz 3 armia nad Dnieprem*, roz. IV, w zbiorach CAW-WBH, Kolekcja Rękopisów, sygn. I.400.2819 i I.400.2820). Wieloletni prezes Towarzystwa Wiedzy Wojskowej (TWW). Współtwórca Towarzystwa Badania Historii Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich, współpracownik Polskiej Akademii Umiejętności (PAU).

Fragment rozkazu dziennego nr 15 Ministerstwa Spraw Wojskowych z 7 lutego 1925 r.: „Gen. bryg. Stachiewicz Julian, szef Biura Historycznego SG, opuścił z powodu nadwątlonego stanu zdrowia, wymagającego dłuższej kuracji, dotychczasowe stanowisko.

Mianowany w 1923 r. szefem Biura Historycznego oddawał się służbie z właściwą sobie niestrudzoną pracowitością, poświęcając tej pracy swe wybitne zdolności, wiedzę, umiejętność i niepospolitą inteligencję.

Pod Jego świetnym kierownictwem Biuro Historyczne wydało szereg źródłowych prac fachowych z zakresu historii bojów naszej odrodzonej armii, które to prace zyskały ogólne uznanie, dając dowód wybitnych – i w tym kierunku zalet kierowniczych gen. bryg. Stachiewicza.

Doskonały organizator, pełen energii oraz inicjatywy i tu okazał się właściwym człowiekiem na właściwym miejscu”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; KGiO, sygn. I.480.539, Stachiewicz Julian; T. Kryśka-Karski, S. Żurakowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 169; P. Stawecki, Stachiewicz Julian, PSB, 2002, t. XLI, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/julian-stachiewicz> (dostęp 5 X 2019); *idem*, *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego: 1918–1939*, Warszawa 1994, s. 316–317; P. Kilańczyk, *Julian Stachiewicz (1890–1934). Żołnierz i historyk*, Poznań 2014; *Z dziejów służby historycznej...*, s. 13, 15–18, 21, 169.

Marian Włodzimierz Kukiel, oficer dyplomowany piechoty, nast. generał brygady. Szef BHSG w 1923 r. i w latach 1925–1926.

Ur. 15 maja 1885 r. w Dąbrowie Tarnowskiej. Ukończył Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Lwowskiego (doktorat w 1909 r.). Współzałożyciel ZWC i ZS. Służył w Legionach Polskich (m.in. w 1 pp; w 1917 r. ukończył kurs wojenny oficerów Sztabu Generalnego) i Polskiej Sile Zbrojnej (mjr). W grudniu 1918 r. pełnił funkcję zastępcy szefa SG WP. 1 czerwca 1919 r. awansowany do stopnia podpułkownika SG. Od listopada tr. inspektor szkół piechoty, od marca 1920 r. zastępca szefa Oddziału III Sztabu MSWojsk.

Marian Włodzimierz Kukiel

W maju tr. awansowany do stopnia pułkownika SG. Od kwietnia tr. dowódca 51 pp, od czerwca XXIV BP. Po wojnie m.in. szef Oddziału III MSWojsk.

1 stycznia 1923 r. mianowany szefem BH (czasowo z pozostawieniem na stanowisku szefa Oddziału III SG). Już 1 kwietnia tr. został przeniesiony na stanowisko dowódcy 13 Dywizji Piechoty (DP). 31 marca 1924 r. awansowany do stopnia generała brygady.

Od 22 stycznia 1925 r. ponownie na stanowisku szefa BHSG. Po sporze z Józefem Piłsudskim o prowadzenie działań wojennych w 1920 r., we wrześniu 1926 r. przeniesiony w stan nieczynny, 31 stycznia 1930 r. w stan spoczynku.

Poświęcił się pracy naukowej, wykładał historię wojskowości i historię nowożytną na UJ, od 1930 r. kustosz Muzeum Czartoryskich. W 1939 r. zgłosił się ochotniczo do wojska. Przejściowo pełnił funkcje komendanta Tarnowa i szefa propagandy w dowództwie obrony Lwowa. Przez Rumunię przedostał się do Francji, gdzie od października tr. do czerwca 1940 r. pełnił funkcję wiceministra spraw wojskowych. 8 listopada 1939 r. mianowany zastępcą przewodniczącego Komitetu Ministrów dla Spraw Kraju. 3 maja 1940 r. awansowany do stopnia generała dywizji. W Wielkiej Brytanii od 27 lipca 1940 r. dowódca I Korpusu w Szkocji, 24 września 1942 r. mianowany ministrem obrony narodowej, na którym to stanowisku pozostał do 10 lutego 1949 r.

Po wojnie pracował w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego oraz Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. Zmarł 15 sierpnia 1973 r. w Mabledon.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Orderem Odrodzenia Polski III kl., czterokrotnie Krzyżem Walecznych i Złotym Krzyżem Zasługi.

Autor licznych prac z historii wojskowości, zwł. czasów napoleońskich, jak np. *Dzieje oręża polskiego w epoce napoleońskiej*, Poznań 1912; *Dzieje wojska polskiego w dobie napoleońskiej*, Warszawa 1918; *Zarys historii wojskowości w Polsce*, Warszawa 1921; *Wojna 1812 roku*, t. 1–2, Warszawa 1937. Autor pamiętnika *Moja wojaczka na Ukrainie, wiosna 1920 roku*, Warszawa 1995. Członek TWW, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i PAU. Współzałożyciel Instytutu Historycznego im. gen. Władysława Sikorskiego, Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie i Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie. Prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego na emigracji.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, KGiO, sygn. I.480.311, Kukiel Marian; Dziennik Personalny (dalej: Dz. Pers.) 1923, nr 5, s. 51; nr 18, s. 213; T. Kryśka-Karski, S. Żurakowski, *Generałowie...*, s. 44; P. Stawecki, *Słownik biograficzny...*, s. 183–185; Z.G. Kowalski, *Szablą i piórem. Wojna polsko-bolszewicka*

1919–1920 na łamach polskich fachowych periodyków wojskowych, Toruń 2000, s. 197–200; *Historia – Wojsko – Polityka. Marian Kukiel (1885–1973) i jego dzieło*, red. T. Siewierski, Z. Zielonka, Warszawa 2019; J. Zuziak, *Generał Marian Kukiel (1885–1973: żołnierz, historyk, polityk)*, Pruszków 1997; *Z dziejów służby historycznej...*, s. 11–21, 167–168.

Edward Perkowicz, oficer dyplomowany piechoty. Oficer BHSG w latach 1923–1927, p.o. szefa WBH w latach 1934–1936.

Ur. 27 października 1886 r. w Berezówce (Rosja). Uczestnik strajku szkolnego w 1905 r., wydalony z gimnazjum. Więziony za przemykanie z Galicji do Rosji nielegalnych wydawnictw. Służył w armii rosyjskiej, nast. w I Korpusie Polskim (KP) jako adiutant 1 Pułku Strzelców (kpt.). W WP od listopada 1918 r., adiutant, nast. zastępca szefa sztabu Dowództwa Okręgu Generalnego (DOG) Kielce. Pełnił funkcje m.in. szefa sztabu 1 Dywizji Litewsko-Białoruskiej, szefa sztabu 2 Dywizji Litewsko-Białoruskiej, szefa Oddziału Operacyjnego 3 Armii. W latach 1921–1922 m.in. szef sztabu GO gen. Jana Rządowskiego (19 DP), nast. oficer do zleceń dowódcy Wojsk Litwy Środkowej. 3 maja 1922 r. zweryfikowany w stopniu kapitana. W latach 1922–1923 na II kursie doszkolenia WSWoj. 18 maja 1923 r. zatwierdzony w stopniu majora SG.

Edward Perkowicz

12 grudnia 1923 r. przydzielony do BHSG na stanowisko referenta. Od lipca 1926 r. p.o. szefa BHSG.

31 października 1927 r. przeniesiony do 81 pp jako dowódca II baonu, nast. zastępca dowódcy pułku. 23 stycznia 1928 r. awansowany do stopnia podpułkownika dyplomowanego. 14 lutego 1929 r. przeniesiony do Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP) na stanowisko dowódcy 23 batalionu granicznego. Przeniesiony w stan nieczynny w związku z wyborem na posła na Sejm RP z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Po zrzeczeniu się mandatu poselskiego powrócił na zajmowane stanowisko dowódcy baonu KOP. 23 marca 1932 r. przeniesiony na stanowisko szefa sztabu Dowództwa Okręgu Korpusu (DOK) III (Grodno).

Od 7 czerwca 1934 r. ponownie w WBH, pełnił funkcję zastępcy szefa Biura.

W styczniu 1936 r. mianowany oficerem do zleceń I wiceministra spraw wojskowych. Od marca 1937 r. dowódca Grodzieńskiej Półbrygady ON, od sierpnia 1938 dowódca Dziśnieńskiej Półbrygady ON. 11 marca 1939 r. awansowany do stopnia pułkownika dyplomowanego. Po kampanii polskiej internowany na Łotwie, nast. więziony w ZSRS. Od grudnia 1941 r.

w Polskich Siłach Zbrojnych w ZSRS, m.in. jako komendant Bazy Materiałowej w Aszchabadzie. Od sierpnia do listopada 1943 r. dowódca 7 DP Rezerwowej na Bliskim Wschodzie, nast. w dyspozycji szefa sztabu NW, nast. w 5 Kresowej DP. Od października 1944 r. do 1946 r. w 7 DP. Po demobilizacji wyjechał do Brazylii. W 1963 r. mianowany generałem brygady przez Prezydenta RP na Uchodźstwie. Zmarł w Kurytybie 2 września 1964 r.

Znajomość języków obcych: francuski, niemiecki, rosyjski.

Znajomość krajów: Austria, Francja, Litwa, Rosja, Szwajcaria, Ukraina, Włochy.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski V kl., czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

Autor prac historycznych, jak np. *Bitwa pod Warszawą w sierpniu 1920 r. i jej kryzys*, „Bellona” 1925, t. 19, z. 2.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, KGiO, sygn. I.480.829, Perkowicz Edward; Dz. Pers. 1923, nr 76, s. 712; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, Kraków 2006, s. 10, 515; T. Kryśka-Karski, S. Żurakowski, *Generałowie...*, s. 144; P. Stawecki, *Oficerowie...*, s. 66, 200.

Bronisław Rakowski, oficer dyplomowany kawalerii. Szef WBH w latach 1936–1939.

Ur. 20 czerwca 1895 r. w Szczucinie (pow. Dąbrowa Tarnowska). W latach 1912–1914 studiował na Akademii Górniczej w Leoben. Członek ZS. Służył w Legionach Polskich, m.in. w 1 p. uł. w stopniu wachmistrza. Internowany na Węgrzech, próbował nieudanej ucieczki z obozu. W WP od 2 listopada 1918 r., współorganizator 3 (nast. 7) p. uł., z którym przeszedł wojnę polsko-ukraińską i polsko-bolszewicką. W 1920 r. w stopniu rotmistrza (awans z 1 czerwca 1919 r.) pełnił funkcję dowódcy 3 szw. 7 p. uł., w następnych latach kolejno dowódca szwadronu zapasowego i zastępca dowódcy pułku. 15 sierpnia 1924 r. awansowany

Bronisław Rakowski

do stopnia majora. Słuchacz WSWoj. w okresie od 26 października 1926 r. do 5 listopada 1928 r., nast. kierownik wyszkolenia bojowego i wykładowca taktyki kawalerii w Centrum Wyszkolenia Kawalerii (CWKaw.) i WSWoj. Od 15 sierpnia 1931 r. do lutego 1936 r. dowódca 12 p. uł. 1 stycznia 1931 r. awansowany do stopnia podpułkownika, 17 grudnia 1933 r. do stopnia pułkownika dyplomowanego.

Od lutego 1936 r. szef WBH.

We wrześniu 1939 r. szef sztabu Dowództwa Frontu Południowego i obrony Lwowa. W niewoli sowieckiej. Od 1941 r. w oddziałach polskich w ZSRS i na Bliskim Wschodzie, m.in. dowódca 8 i 5 DP. Generał brygady z 11 grudnia 1941 r. W 2 Korpusie, m.in. dowódca 2 Brygady Pancерnej (sierpień 1943 – styczeń 1945 r.). Od stycznia 1945 r. do 1947 r. dowódca 2 Warszawskiej Dywizji Pancерnej. Po demobilizacji osiedlił się w Argentynie, zmarł 28 grudnia 1950 r. w Buenos Aires.

Znajomość języków obcych: francuski, rosyjski, niemiecki.

Znajomość krajów: w listach personalnych pozostawiona pusta rubryka.

Odnaczony Orderem *Virtuti Militari* V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski IV kl., czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

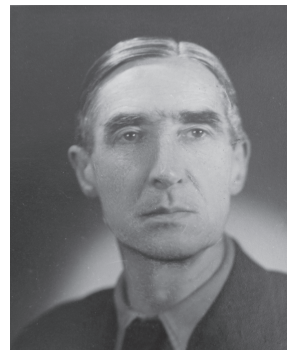
Autor wielu publikacji, zwł. o taktyce kawalerii, m.in. *Bitwa pod Kodzi 22 IX 1920 r.*, „Przegląd Kawaleryjski” (PK) 1924, nr 2 czy *Bój pod Cycowem*, PK 1926, nr 4. Szef Biura Kapituły Orderu Wojennego *Virtuti Militari*. Członek komitetu redakcyjnego „Przeglądu Kawaleryjskiego”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, KGiO, sygn. I.480.481, Rakowski Bronisław; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 126, 494; T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie...*, s. 154; P. Stawewki, *Oficerowie dyplomowani...*, s. 86, 211; K. Paduszek, W. Rawski, *Wojskowe Biuro Historyczne...*, s. 72–74, 82–83; *Z dziejów służby historycznej...*, s. 170.

2. OFICEROWIE (alfabetycznie)

Józef Augustowski, oficer piechoty, nast. wojsk samochodowych. Oficer WBH w 1931 r.

Ur. 2 grudnia 1896 r. w Siemionach (pow. bielski). W 1915 r. ukończył gimnazjum humanistyczne w Mozyrzu. Służył w armii rosyjskiej, nast. w I KP w 7 Pułku Strzelców i sztabie korpusu (chor.). W roku 1920 dekretem z 14 lutego tr. przyjęty do WP z przydziałem do Inspektoratu Wojsk Samochodowych. Rozkazem z 12 czerwca tr. przeniesiony do Dowództwa Wojsk Samochodowych DOG Warszawa. Po wojnie zweryfikowany w stopniu porucznika ze starszeństwem od 1 czerwca 1919 r. Służył m.in. w 1 Dywizjonie Samochodowym w Warszawie. W 1921 r. oficer 8 Dyonu Samoch., odkomenderowany do Sekcji Wojsk Samochodowych Departamentu II MSWojsk. W 1923 r. kierownik referatu w Dep. VI Wojsk Technicznych MSWojsk. Awansowany do stopnia kapitana 15 sierpnia 1924 r. W 1928 r. oficer Biura Ogólnego-Organizacyjnego MSWojsk. – nadetatowy (n.e.) oficer 1 Dyonu Samoch.

Józef Augustowski

W 1931 r. kapitan 3 Dyonu Samoch., odkomenderowany do WBH na okres trzech miesięcy od 15 kwietnia tr.

W 1932 r. w Departamencie Zaopatrzenia Inżynierii MSWojsk. Do stopnia majora awansowany 1 stycznia 1933 r. W kwietniu 1934 r. przeniesiony do 1 Baonu Pancernego (bpanc.) w Poznaniu. W latach 1936–1939 zastępca dowódcy 1 bpanc. W kampanii polskiej 1939 r. pełnił funkcję szefa służby samochodowej w sztabie Armii „Poznań”. W niewoli niemieckiej, po uwolnieniu z obozu wyjechał do Anglii. W 1946 r. powrócił do kraju, mieszkał w Szczecinie. Pracował jako naczelnik stacji PKS, nast. jako sekretarz Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Motorowego (1950–1952), nast. jako planista w Spółdzielni Pracy Mechaników Samochodowych. Zmarł po 1957 r.

Znajomość języków obcych: francuski, niemiecki, rosyjski.

Odnznaczony Krzyżem Niepodległości.

Według opinii Komisji Weryfikacyjnej WP z 1950 r.: „Bezpartyjny, człowiek o tradycjach sanacyjnych. Stosunek do obecnej rzeczywistości negatywny”.

Źródło: CAW-WBH, Kolekcja Teczek Akt Personalnych (dalej: TAP), sygn. 845/63/2, Augustowski Józef; CAW-WBH, I Korpus Polski – Sztab korpusu, sygn. I.122.1.93, Alfabetyczny spis oficerów I Korpusu Wschodniego, b.d.; CAW-WBH, 7 Pułk Strzelców I Korpusu Polskiego, sygn. I.122.30.38, Alfabet oficerów 7 pułku strzelców, b.d.; Dz. Pers. 1920, nr 24, s. 530; 1931, nr 3, s. 117; 1932, nr 6, s. 241; nr 8, s. 332; 1933, nr 3, s. 47; Rocznik Oficerski (RO) 1923, s. 21, 1013, 1019; RO 1928, s. 647, 659; RO 1932, s. 279, 443; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 232, 791; *Spis oficerów...*, s. 385, 542; W. Rezman, *Armia „Poznań” 1939*, Warszawa 1992, s. 476.

Henryk Józef Bagiński, pseud. „Józef Chłopski”, „Józef Jaszczurski”, inż., oficer dyplomowany inżynierii i saperów, nast. korpusu kontrolerów. Oficer WBH w latach 1933–1934.

Ur. 19 stycznia 1888 r. w Klwowie (pow. Opoczno). W 1912 r. ukończył Szkołę Politechniczną we Lwowie. Założyciel organizacji niepodległościowych, w latach 1911–1912 komendant Polskich Drużyn Strzeleckich. Współtwórca skautingu w Polsce. Jako dowódca pododdziału saperów służył w formacjach polskich w armii rosyjskiej i na wschodzie: w Brygadzie Strzelców Polskich (1916–1917), Dywizji Strzelców (DS) Polskich (1917) i sztabie I KP. 28 lutego 1918 r. usunięty z I KP przez gen.

Henryk Józef Bagiński

Józefa Dowbora-Muśnickiego za protest przeciwko umowie z Niemcami. W 1918 r. w 4 DS gen. Lucjana Żeligowskiego, m.in. dowódca kompanii inżynierskiej. 18 stycznia 1919 r. awansowany do stopnia kapitana. Dowódca baonu inżynierskiego 4 DS, z którą wrócił do kraju w 1919 r. i w tym

roku ukończył wojenny kurs Szkoły Sztabu Generalnego; 1 grudnia tr. mianowany zastępcą szefa Oddziału Operacyjnego Frontu Pomorskiego, nast. 1 Armii. 1 kwietnia 1920 r. awansowany do stopnia podpułkownika. Od 3 lipca tr. pełnił funkcję szefa sztabu 8 DP. W 1921 r. odkomenderowany do Oddziału I SG, nast. do 1922 r. na kursie doszkolenia WSWoj. 16 września 1922 r. przydzielony do Oddziału IV SG. Od 1923 r. m.in. wykładowca geografii wojskowej w WSWoj. (do 1926 r.), szef wydziału (n.e.) Biura Ścisłej Rady Wojennej. 29 listopada 1927 r. mianowany dowódcą 4 Pułku Saperów. Szef Kierownictwa Fortyfikacji w SG, nast. od 1932 r. zastępca dowódcy 39 pp.

Od 8 października do 8 grudnia 1933 r. i od 27 lutego do 27 marca 1934 r. czasowo odkomenderowany do WBH.

Od 17 kwietnia 1934 r. członek korpusu kontrolerów. W 1939 r. w rezerwie personalnej oficerów inspektora saperów. We wrześniu tr. zastępca dowódcy saperów w sztabie NW. Po kampanii polskiej w Rumunii, na krótko mianowany zastępcą komendanta głównego Związku Walki Zbrojnej (ZWZ) (listopad 1939 – styczeń 1940), nast. przedostał się do Francji, gdzie pełnił funkcję szefa saperów w sztabie NW. Po wojnie w kraju, od 1948 r. wykładowca w Akademii Sztabu Generalnego (ASG), nast. pracował w Ministerstwie Żeglugi, nast. w Bibliotece Narodowej. Zmarł 13 grudnia 1973 r. w Warszawie.

Znajomość języków obcych: francuski i rosyjski.

Znajomość krajów: Austria, Francja, Rosja, Włochy.

Odnaczony *Virtuti Militari* V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski IV kl. i trzykrotnie Krzyżem Walecznych.

Autor takich publikacji, jak m.in. *Wojsko Polskie na Wschodzie*, Warszawa 1921; *Wolność Polski na morzu*, Warszawa 1931 czy *U podstaw organizacji Wojska Polskiego 1908–1914*, Warszawa 1935. Wiceprezes TWW.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.533, Bagiński Henryk; CAW-WBH, *Virtuti Militari* (dalej: VM), sygn. I.482.70-6240, Bagiński Henryk; CAW-WBH, 4 Dywizja Strzelców, sygn. I.122.81.76, Spis oficerów komp. inż. 4 Dyw. WP, b.d. [przed 6 II 1919 r.]; Dz. Pers. 1932, nr 13, s. 424; RO 1923, s. 69, 573, 906; RO 1928, s. 572, 591; RO 1932, s. 247, 421; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 242, 427; *Spis oficerów...*, s. 83, 543; *Armia Krajowa. Szkice z dziejów Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego*, red. K. Komorowski, Warszawa 1999, s. 371–372; *Harcerski słownik biograficzny*, t. 3, red. J. Wojtycza, Warszawa 2012, s. 19–22; S. Kucharski, *Oficerowie służby fortyfikacyjnej II Rzeczypospolitej. Zarys portretu zbiorowego i mały słownik biograficzny [w:] Kadry decydują o wszystkim. Studia z zakresu biografistyki wojskowej*, Wrocław 2015, s. 74–75. („Wrocławskie Studia z Historii Wojskowości” t. 4); P. Stawecki, *Oficerowie dyplomowani...*, s. 57, 63, 125, 133.

Jan Stanisław *vel* **Świętosław Bartlewicz**, oficer Marynarki Wojennej (MW). Oficer WBH w 1928 r.

Ur. 25 listopada 1900 r. w Częstochowie. Studiował prawo na Uniwersytecie Lubelskim. 5 listopada 1918 r. wstąpił ochotniczo do WP, do

szwadronu zapasowego 3 p. uł. w Zamościu. 3 grudnia bezterminowo urlopowany w celu ukończenia studiów. W lipcu 1920 r. ponownie ochotniczo w wojsku, w baonie zapasowym 8 ppLeg. W 1922 r. w Szkole Podchorążych Piechoty, nast. od 1 czerwca 1923 r. w Oficerskiej Szkole Marynarki Wojennej. 29 października 1925 r. mianowany podporucznikiem marynarki. 27 listopada tr. objął funkcję zastępcy dowódcy ORP „Rybitwa”. W 1926 r. służył kolejno na OORP „Jaskółka”, „Wilia” i „Czajka”. Od 20 sierpnia 1927 r. pełnił obowiązki dowódcy ORP „Ślązak”. 19 września tr. awansowany do stopnia porucznika MW. 6 października tr. objął dowództwo na ORP „Mazur”. Następnie m.in. czasowo dowódca ORP „Generał Haller” oraz oficer flagowy dywizjonów ćwiczebnego i torpedowego.

22 maja 1928 r. przydzielony do Kierownictwa Marynarki Wojennej z jednoczesnym odkomenderowaniem do prac w WBH do 31 sierpnia tr.

W latach 1928–1932 w Kierownictwie MW, w latach 1929–1930 na studiach i kursach we Francji. 1 stycznia 1935 r. awansowany do stopnia kapitana marynarki. W 1939 r. kierownik Centrum Badania Broni Podwodnych Komendy Portu Wojennego Gdynia. Po kampanii polskiej przedostał się do Wielkiej Brytanii, gdzie m.in. pełnił funkcję zastępcy kierownika Biura Historycznego. W 1948 r. wrócił do kraju. Zmarł 30 grudnia 1981 r. w Bydgoszczy.

Znajomość języków obcych: rosyjski.

Znajomość krajów: Francja.

Odnaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Autor takich publikacji, jak m.in. *Flotylla Pińska i jej udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1918–1920*, Warszawa 1933 czy *Doświadczenia flotylli pińskiej z wojny polsko-sowieckiej*, „Bellona” 1929, t. 34, z. 2. Autor tekstów literackich.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.2754, Bartlewicz Jan; RO 1928, s. 851; RO 1932, s. 396, 891 [tu: B. J. Świątosław]; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 392, 907; *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. 2: *Polska Marynarka Wojenna*, cz. 1: *Korpus oficerów 1918–1947*, red. J.K. Sawicki, Gdynia 1996, s. 305.

Kazimierz Damian Bąbiński, pseud. „Boryna”, „Krzysztof”, „Luboń”, „Marcin”, „Orlica”, „Wiktor”, „Zrąb”. oficer piechoty. Oficer WBH w 1934 r.

Ur. 10 października 1895 r. w Opatowie. W 1912 r. ukończył gimnazjum filologiczne w Radomsku. Służył w Legionach Polskich, nast. komendant okręgu lubelskiego POW (podof.). Od 15 listopada 1918 r. w WP, mianowany podporucznikiem 1 maja 1919 r. Dowodził plutonem (3 marca – 13 listopada tr.), nast. 5 komp. 5 Pułku Piechoty Legionów (ppLeg.) (13 listopada 1919 – 3 września 1920 r.). Od 3 września do 1 grudnia 1920 r. pełnił funkcję adiutanta II baonu 5 ppLeg. Od 1 września 1921 r. referent personalny dowództwa 1 DPLeg., 1 lutego 1922 r. zatwierdzony na stanowisku 1 oficera sztabu 1 DPLeg. 3 maja tr.

Kazimierz Damian
Bąbiński

zweryfikowany w stopniu kapitana. 12 maja 1924 r. objął funkcję szefa sztabu 1 DPLeg. 10 listopada tr. ponownie przydzielony do 5 ppLeg. 2 lutego 1926 r. mianowany adiutantem II baonu tegoż pułku, od 16 kwietnia tr. adiutant I baonu. W 1928 r. awansowany do stopnia majora, od 26 kwietnia tr. dowódca II baonu 5 ppLeg. W latach 1930–1932 dowódca baonu KOP „Nowe Troki”. W styczniu 1934 r. awansowany do stopnia podpułkownika. Od lutego do marca 1934 r. czasowo odkomenderowany do WBH.

W 1935 r. przeniesiony z KOP na stanowisko zastępcy dowódcy 42 pp. W latach 1938–1939 dowódca 5 ppLeg., z którym walczył w kampanii polskiej do 14 września. Po ucieczce z niewoli niemieckiej w Służbie Zwycięstwu Polski i ZWZ, w latach 1942–1944 komendant Okręgu Wołyń Armii Krajowej (AK), nast. w Sztapie Głównym AK, w 1943 awansowany do stopnia pułkownika. Od stycznia do marca 1945 r. zastępca komendanta org. „Nie”. Aresztowany 2 listopada 1945 r., przebywał w więzieniach do 1953 r. Zmarł 24 września 1970 r. w Szczecinku.

Znajomość języków obcych: czeski, francuski, rosyjski.

Znajomość krajów: Białoruś, Litwa, Łotwa, Ukraina.

Odznaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski V kl., czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

Autor takich publikacji, jak m.in. *Zarys historii wojennej 5-go Pułku Piechoty Legionów*, Warszawa 1929 czy *Wyprawa na Ziabki (z historii pułkowej 5 p. p. Leg.)*, „Bellona” 1925, t. 20, z. 3.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.3678, Bąbiński Kazimierz; CAW-WBH, VM, sygn. I.482.57-4857, Bąbiński Kazimierz; Dz. Pers. 1935, nr 11, s. 117; RO 1923 s. 87, 137, 418; RO 1928, s. 21, 184; RO 1932, s. 33, 905; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 13, 552; *Spis oficerów...*, s. 36, 542; *Armia Krajowa...*, s. 383–384; A.K. Kunert, *Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939–1944*, t. 2, Warszawa 1987, s. 29–31; D. Faszczka, „Luboń”, „Wiktor” – pułkownik Kazimierz Bąbiński 1895–1970, Warszawa 2010.

Stanisław Józef Tadeusz Biegański, oficer dyplomowany piechoty, doktor filozofii. Oficer WBH w latach 1926–1927 i 1929–1932.

Ur. 8 marca 1894 r. we Lwowie. Student Uniwersytetu Lwowskiego (doktorat w 1925 r.). Członek Polskich Drużyn Strzeleckich. Od 1914 r. w Legionach Polskich, w I, nast. II Brygadzie (ppor). Od 7 listopada 1915 do października 1918 r. w niewoli rosyjskiej, nast. w 5 DS na Syberii, gdzie w stopniu porucznika dowodził kompanią. 1 czerwca 1919 r. awansowany do stopnia kapitana.

Od 17 lipca 1920 r. w kraju, dowódca kompanii, nast. zastępca dowódcy I baonu 34 pp. W 1921 r. przydzielony do Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ), do prac komisji ds. repatriacji. W latach 1923–1925 pełnił funkcję wychowawcy w Korpusie Kadetów we Lwowie. 31 marca 1924 r. awansowany do stopnia majora. W latach 1925–1926 dowódca baonu 2 ppLeg.

Od 1 grudnia 1926 r. do 30 października 1927 r. kierownik referatu w WBH, nast. od 1 listopada 1927 r. do 1929 r. słuchacz WSWoj. Od 24 sierpnia 1929 r. ponownie w WBH, 22 listopada tr. przejął od por. dypl. Kawałkowskiego kierownictwo referatu studiów taktycznych WBH. Od 1 maja 1930 r. zastępca szefa WBH (do 30 lipca 1933 r.). 15 grudnia 1931 r. awansowany do stopnia podpułkownika dyplomowanego. 12 sierpnia 1933 r. przekazał funkcję zastępcy szefa WBH mjr. dypl. Moszczeńskiemu.

Stanisław Józef Tadeusz Biegański

Od 31 lipca 1933 r. zastępca dowódcy, nast. dowódca 7 ppLeg. 28 stycznia 1938 mianowany dowódcą 31 pp. W kampanii polskiej w dyspozycji szefa Sztabu NW, pełnił funkcję oficera łącznikowego z MSZ. Następnie na Zachodzie, m.in. prowadził kursy dla oficerów sztabowych we Francji i Wielkiej Brytanii. W okresie kwiecień–sierpień 1942 r. zastępca Komendanta Centrum Wyszkozenia Armii Polskiej w ZSRS. Od 15 sierpnia do 21 października 1944 r. dowódca I Brygady Strzelców Karpackich, od października tr. kierownik Komisji Doświadczeń Wojennych. Po wojnie pracował w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Londynie. Członek emigracyjnej Rady Narodowej. Zmarł 6 kwietnia 1994 r. w Londynie.

Znajomość języków obcych: angielski, francuski, niemiecki, rosyjski.

Znajomość krajów: w listach personalnych pozostawiona pusta rubryka.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski V kl., dwukrotnie Krzyżem Walecznych oraz Złotym Krzyżem Zasługi.

Autor prac historycznych, jak np. *Metody badania historycznego w Rosji Sowieckiej*, PHW 1930, t. 2, z. 2 czy *Zarys historii wojennej pułków polskich 1918–1920*, „Bellona” 1931, t. 38, z. 5. Członek komitetu redakcyjnego *Encyklopedii wojskowej* i autor haseł. Członek TWW.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.1, Protokół z oddania i przyjęcia akt referatu studiów taktycznych WBH z 22 XI [19]29 r., Warszawa, b.p.; Protokół w sprawie przekazania funkcji zastępcy Szefa Wojskowego Biura Historycznego z 12 VIII 1933 r., Warszawa, b.p.; sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.6146, Biegański Stanisław; CAW-WBH, VM, sygn. I.482.76-7150, Biegański Stanisław; Dz. Pers. 1923, nr 65, s. 700; 1927 nr 25, s. 312; 1929, nr 15, s. 278; 1932, nr 6, s. 259; 1933, nr 11, s. 195; RO 1923, s. 224, 405. 1505; RO 1928, s. 120, 171; RO 1932, s. 24, 831; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 12, 584; S. Łoza, *Czy wiesz...*, s. 41; P. Stawicki, *Oficerowie dyplomowani...*, s. 87, 125, 136.

Mieczysław Antoni Biernacki, pseud. „Mieczysław”, oficer dyplomowany kawalerii. Oficer BHSG w 1923 r. oraz WBH w latach 1936–1939.

Ur. 27 września 1891 r. w Odessie. Studował w Szkole Politechnicznej we Lwowie. Służył w armii austriackiej (por.). W WP od 18 listopada 1918 r. z przydziałem do Wydziału Personalnego SG WP na stanowisko szefa sekcji. 28 stycznia 1919 r. przeniesiony do Oddziału II NDWP, pełnił funkcję referenta, nast. szefa Wydziału ds. Wschodnich. 1 kwietnia 1920 r. awansowany do stopnia rotmistrza. Od 15 października 1921 r. jako referent w Wydziale Regulaminów i Wyszkożenia Oddziału III SG. W latach 1922–1923 i 1923–1924 na kursie doszkolenia WSWoj.

Mieczysław Antoni Biernacki

1 stycznia 1923 r. przeniesiony do BH SG na stanowisko kierownika referatu. Od 1 listopada tr. słuchacz WSWoj. Od 15 października 1924 r. do 31 października 1927 r. kierował referatem Oddziału IV SG. 31 października 1926 r. awansowany do stopnia majora SG.

31 października 1927 r. przeniesiony do 7 p. uł. na stanowisko dowódcy IV szwadronu. Od 5 listopada 1928 r. wykładowca taktyki w WSWoj. 7 marca 1932 r. mianowany zastępcą dowódcy 10 Pułku Strzelców Konnych (psk). 5 kwietnia 1934 r. przeniesiony do Powiatowej Komendy Uzupełnień (PKU) Łódź na stanowisko komendanta.

Od 15 października 1936 r. ponownie w WBH, na stanowisku kierownika referatu, które zajmował do września 1939 r. Nast. w ZWZ i AK, służył w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej (BIP KG) AK. Awansowany do stopnia podpułkownika dypl. Zmarł po wojnie.

Znajomość języków obcych: francuski, niemiecki, rosyjski, ukraiński.

Znajomość krajów: Austria, Czechy, Jugosławia, Francja, Niemcy, Rosja, Szwajcaria, Węgry, Włochy.

Odznaczony Orderem Odrodzenia Polski V kl. oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Autor publikacji dotyczących kawalerii i wojny polsko-bolszewickiej, jak np. *Działania armii konnej Budiennego w kampanii polsko-rosyjskiej 1920 r.*, 26 V – 20 VI 1920, Warszawa 1924, *Bitwa pod Równem*, „Bellona” 1925, t. 18, z. 2–3 czy *Zagon na Koziatyn*, PK 1938, nr 1–6. Redaktor „Przeglądu Kawaleryjskiego”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.7020, Biernacki Mieczysław; Dz. Pers. 1923, nr 5, s. 52; 1925, nr 110, s. 592; RO 1923, s. 14, 623, 678; RO 1928, s. 296, 341; RO 1932, s. 143, 664; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 129, 494; *Spis oficerów...*, s. 251, 556; S. Łoza,

Czy wiesz..., s. 45; Z. G. Kowalski, *Szablą i piórem...*, s. 186–187; P. Stawecki, *Oficerowie dyplomowani...*, s. 65, 67.

Teofil Stanisław Bobrownicki-Libchen vel Liebchen, pseud. „Tolek”, oficer kawalerii. Oficer WBH w latach 1930–1933.

Ur. 27 kwietnia 1897 r. w Warszawie. W 1914 r. ukończył szkołę handlową w Warszawie. Studiował w szkole marynarki handlowej w Mikołajewie. Służył w Legionach Polskich, nast. w POW (pchor.). W WP od 3 listopada 1918 r. jako oficer ewidencyjny pow. krasnostawskiego, nast. w powstaniu wielkopolskim, m.in. dowódca 1 szwadronu 2 p. uł. Wielkopolskich (włkp.), adiutant I baonu 10 p. strz. włkp. Mianowany podporucznikiem jazdy 25 kwietnia 1919 r. W 1920 r. dowódca 10 kompanii i III baonu 68 pp. 1 kwietnia 1921 r. awansowany do stopnia porucznika, 27 października tr. przydzielony do 22 p. uł. 16 maja 1922 r. odkomenderowany do 20 p. uł. jako młodszy oficer, nast. dowódca 3, potem 4 szwadronu. 10 maja 1926 r. awansowany do stopnia rotmistrza.

1 grudnia 1928 r. odkomenderowany do WBH na ośmiomiesięczny kurs dla wykładowców historii wojen w szkołach wojskowych. Według opinii komendanta kursu mjr. Englerta z 1929 r.: „Jako słuchacz kursu osiągnął wykształcenie naukowe i pedagogiczne – wybitne. Zamierzenia nakazane oraz własne osiągnął wzorowo, zachowywał się w służbie i poza nią wzorowo”. Od 23 sierpnia tr. wykładowca historii wojen w CWKaw.

1 maja 1930 r. przydzielony na okres 5 miesięcy do WBH, nast. przeniesiony do WBH.

10 stycznia 1933 r. przeniesiony do Centrum Wyszczolenia Piechoty, nast. 1 psk i 9 psk. 30 września 1934 r. przeniesiony w stan spoczynku z powodu złego stanu zdrowia. Działal w ZS.

W czasie okupacji oficer BIP KG AK, powstaniec warszawski. Zmarł 20 stycznia 1970 r. w Poznaniu.

Znajomość języków obcych: francuski, niemiecki, rosyjski.

Znajomość krajów: Niemcy, Szwecja, Włochy.

Odnaczonego Krzyżem Niepodległości i Krzyżem Walecznych.

Autor takich opracowań, jak np. *Armia gen. Rydza-Śmigłego w manewrze nad Wieprza*, „Bellona” 1930, t. 35, z. 3 czy *Bój pod Milejczycami i Czeremchą*, „Bellona” 1931, t. 38, z. 3. Autor haseł w *Encyklopedii wojskowej*.

Według opinii gen. bryg. Stachewicza z 1931 r.: „Referent bardzo dobry. Bardzo ambitny i wywiązuający się całkowicie z wszelkich zobowiązań służbowych i prywatnych. Nadzwyczaj koleżeński. Poczucie honoru i godności osobistej bardzo duże. Ambicja pracy bardzo duża. Zdrowszy, wolny od nałogów. Bardzo bystry. W lot chwytający myśli przełożonego. Cechuje go szybkość i zdrowa decyzja taktyczna. W podróży historyczno-taktycznej wykazał wiele sprytu i zaradności.

Nadaje się w zupełności do studiów historyczno-taktycznych, jak również do pracy w szkolnictwie w charakterze wykładowcy historii. Na oficera sztabu lub dowódcę szwadronu”.

Źródło: CAW-WBH, AP I.481.B.8964, Bobrownicki-Libchen Teofil Stanisław; Dz. Pers. 1930, nr 11, s. 220; 1931, nr 1, s. 14; 1933, nr 8, s. 134; RO 1923, s. 639, 684; RO 1928, s. 309, 350; RO 1932, s. 150, 831; Spis oficerów..., s. 265, 560.

Antoni Jan Bogusławski, oficer SG kawalerii. Oficer BHSG w latach 1923–1924.

Ur. 28 listopada 1889 r. w Warszawie. Aresztowany za udział w strajku szkolnym w 1904–1905 r. w Warszawie. W 1913 r. ukończył prawo na Uniwersytecie w Montpellier (Francja). Służył w armii rosyjskiej (ppor.), nast. od 20 marca 1918 r. jako dowódca plutonu 4 szwadronu 1 p. uł. I KP. W WP od 26 listopada 1918 r. jako oficer 1 p. uł. przydzielony do MSWojsk. Od 14 czerwca 1919 r. na wojennym kursie Szkoły Sztabu Generalnego, nast. 15 grudnia tr. mianowany szefem Wydziału Zagranicznego Biura Prezydialnego MSWojsk. 3 czerwca 1920 r. przeniesiony na stanowisko szefa Wydziału Reprezentacyjnego Biura Prezydialnego MSWojsk. Od 23 lipca do 20 listopada tr. szef sztabu Brygady Jazdy Małopolskich Oddziałów Armii Ochotniczej płk. Tadeusza Żółkiewskiego. 12 lutego 1921 r. awansowany do stopnia kapitana. 11 marca tr. przeniesiony na stanowisko kierownika Wydziału Gabinetu MSWojsk. 3 maja 1922 r. zweryfikowany w stopniu majora SG.

Antoni Jan Bogusławski

Od 1 stycznia 1923 r. w BHSG, pełnił funkcję kierownika referatu I zestawień. W okresie 25 maja – 1 lipca oraz 25 lipca – 31 sierpnia tr. p.o. szefa Biura. Od 7 lutego tr. do 2 listopada 1925 r. członek komisji odznaczeń dla weteranów powstania narodowego 1863 r.

1 września 1924 r. odkomenderowany do komisji opracowującej projekt oficerskiego kodeksu honorowego przy Oddziale V MSWojsk. 15 października tr. odkomenderowany do Oddziału V MSWojsk. 1 listopada 1924 r. przeniesiony do 1 p. uł. z odkomenderowaniem na dwuletni kurs doszkolenia WSWoj. Po jego ukończeniu 15 października 1925 r. przydzielony do DOK II. 14 lipca 1926 r. przeniesiony do Oddziału III SG. Od 20 grudnia 1927 r. w 24 p. uł., pełnił funkcję dowódcy 1 szwadronu 24 p. uł., czasowo p.o. dowódcy pułku. 30 września 1929 r. przeniesiony w stan spoczynku. W czasie wojny na zachodzie m.in. szef kwatery prasowej w Gabinetie

Naczelnego Wodza w stopniu podpułkownika dyplomowanego. Zmarł 31 sierpnia 1956 r. w Londynie.

Znajomość języków obcych: angielski, francuski, niemiecki, rosyjski, ukraiński.

Znajomość krajów: Austria, Belgia, Francja, Niemcy, Szwajcaria, Ukraina, Włochy.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski IV kl., oraz czterokrotnie Krzyżem Walecznych.

Autor takich prac, jak np. *Wojna francusko-pruska 1870–1871*, Warszawa 1925 czy wielu tekstów popularnych i literackich, np. *Czytanki żołnierskie. Prozę i wierszem*, Warszawa 1927. Prowadził audycje radiowe dla żołnierzy. Sekretarz Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Członek Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy w Polsce. Współzałożyciel Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Prezes zarządu fundacji „Dziennik polski i dziennik żołnierza”, członek Związku Artylerzystów Konnych na Obczyźnie.

Według opinii płk. Juliana Stachewicza z 1923 r.: „Pod względem zalet osobistych jest mjr Bogusławski jednym z najwyższej stojących znanych mi oficerów. Oficer o ogromnej kulturze umysłowej, inteligencji i wykształceniu. Jako kierownik referatu zestawień znakomicie organizuje pracę wymagającą dużego zna[w]stwa i wytrwałości. Dzięki doskonałemu kierownictwu stworzył w swoim referacie bardzo zdrowe stosunki pracy. Ogólna wartość służby wybitna. Na obecnym stanowisku odpowiada [!] doskonale. Nadaje się szczególnie na samodzielne stanowiska reprezentacyjne, dyplomatyczne itp. Wzorowy oficer”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.9712, Bogusławski Antoni; CAW-WBH, VM, sygn. I.482.41-3131, Bogusławski Antoni; CAW-WBH, Dywizja Ułanów I Korpusu Polskiego, sygn. I.122.19.19, Spis oficerów i urzędników 1 pułku ułanów znajdujących się w pułku na dzień 25 III 1918 r.; Dz. Pers. 1922, nr 57, s. 929; 1923, nr 5, s. 52; RO 1923, s. 14, 601, 678; RO 1928, s. 313, 339; *Spis oficerów...*, s. 562; S. Łoza, *Czy wiesz...*, s. 57; P. Stawecki, *Oficerowie dyplomowani...*, s. 57, 69; Kartoteka Osobowa Emigracji Polskiej (dalej: KOEP), szuflada 004: Bl-Bo, k. 245, <http://www.kat.umk.pl/koep/> (dostęp 10 XI 2019 r.)

Adam Józef Borkiewicz, pseud. „Adam”, „Pepi”, Czachurski”, „Widacki”, „Leszczyński, „Poleski”, oficer piechoty. Oficer BHSB/WBH w latach 1925–1932.

Ur. 17 marca 1896 r. w Bąkowej Górze (pow. radomszczański). Ukończył gimnazjum filologiczne w Warszawie. Członek ZWC. Więziony przez władze rosyjskie. Służył w POW, nast. w I Brygadzie Legionów Polskich. Internowany w Szczypiornie, uciekł z obozu i działał w POW. W listopadzie 1918 r. brał udział w rozbrajaniu Niemców w Kole. Od 18 listopada tr. w WP, dowodził

baonem ziemi kaliskiej, nast. w 29 pp, odkomenderowany do Szkoły Podchorążych w Warszawie i Obozu Szkół Podoficerskich w Dęblinie. 1 kwietnia 1919 r. mianowany podporucznikiem piechoty. Od 30 kwietnia tr. w 1 ppLeg., nast. w 7 ppLeg. jako dowódca kompanii. 26 września tr. w 1 ppLeg., dowódca plutonu, nast. kompanii, walczył na Łotwie, nast. w ofensywie wiosennej na Ukrainie, nast. w baonie zapasowym pułku. 8 czerwca 1922 r. zweryfikowany w stopniu kapitana. W 1 ppLeg. pełnił funkcje: dowódcy kompanii, dowódcy baonu, nast. wz. kwatermistrza pułku.

1 maja 1925 r. odkomenderowany do BHSG, pełnił funkcję referenta, nast. kierownika referatu (od 26 września 1927 r.). 21 lutego 1928 r. awansowany do stopnia majora. Od 1 marca 1930 r. szef Wydziału Wojen Polski Odrodzonej.

W 1932 r. przeniesiony do 41 pp na stanowisko dowódcy baonu. W 1935 r. mianowany dowódcą Batalionu KOP „Suwałki”, 27 czerwca tr. awansowany do stopnia podpułkownika. Jesienią tr. został dyrektorem Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze, którą to funkcję pełnił do 1939 r. W kampanii polskiej w sztabie obrony Lwowa, nast. internowany na Węgrzech. W 1941 r. uciekł z obozu i przedostał się do Warszawy. W ZWZ i AK, m.in. jako komendant Podokręgu Wschodniego Obszaru Warszawa, nast. zastępca głównego inspektora Wojskowej Służby Ochrony Powstania. W czasie powstania warszawskiego redaktor pism „Barykada” i „Barykada – Warszawa walczy”. Po upadku powstania w Częstochowie. 1 stycznia 1945 r. awansowany do stopnia pułkownika. Po wojnie pracował w Bibliotece Narodowej, nast. Instytucie Pamięci Narodowej, opracowując monografię powstania warszawskiego. Zmarł 29 grudnia 1958 r. w Warszawie.

Znajomość języków obcych: francuski, niemiecki, rosyjski.

Znajomość krajów: Austria, Czechy, Litwa, Łotwa, Niemcy, Ukraina, Węgry.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości z Mieczami, Orderem Odrodzenia Polski IV kl. oraz czterokrotnie Krzyżem Walecznych.

Autor licznych publikacji zwł. z „wojen polskich”, jak. np. *Dzieje 1-go Pułku Piechoty Legionów*, Warszawa 1929; *Koncentracja nad Wieprzem*, „Bellona” 1925, t. 19, z. 5; *Wypad na Boryspol*, „Przegląd Piechoty” 1931, nr 8 *czy Rycerze podziemi*, „Peowiak” 1931, nr 2. Autor haseł w *Encyklopedii wojskowej*. Redaktor serii „Zarys historii wojennej pułków polskich 1918–1920”. Sekretarz generalny Zarządu Głównego Związku Peowiaków.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.10687, Borkiewicz Adam; CAW-WBH, VM, sygn. I.482.104-10730, Borkiewicz Adam; Dz. Pers. 1927, nr 24, s. 283; 1932, nr 6, s. 257; nr 13, s. 415; RO 1923, s. 125, 418; RO 1928, s. 126, 184 [tu: ur. 14 III 1896]; RO 1932, s. 33, 831; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 14, 444; *Spis oficerów...*, s. 22, 564; A.K. Kunert, *Słownik biograficzny...*, t. 1, s. 46–48; S. Łoza, *Czy wiesz...*, s. 61–62; Z.G. Kowalski, *Szablą i piórem...*, s. 187–189.

Marian Roch Modest Bourdon, oficer administracji. Oficer WBH w latach 1928–1938.

Ur. 16 sierpnia 1890 r. we Lwowie. Studiował tam na Akademii Handlowej. Służył w armii austriackiej (podof.). Od 18 listopada 1918 r. w WP, obrońca Lwowa, nast. w stopniu sierżanta podoficer broni lwowskiego baonu wartowniczego 1/VI, na froncie od 2 lipca do 24 września 1920 r. Od 28 grudnia tr. urzędnik wojskowy XI rangi, m.in. w Okręgowym Kierownictwie Transportów Wojskowych Lwów, w obozie internowanych nr 4 w Pikulicach, w 22 Pułku Artylerii Polowej na stanowisku oficera ewidencyjnego. 1 marca 1924 r. przemianowany na oficera zawodowego w stopniu porucznika w korpusie oficerów administracji. 26 kwietnia tr. przeniesiony do PKU Jarosław.

Od 9 czerwca 1928 r. w Archiwum Wojskowym (AW) WBH, pełnił funkcję kierownika referatu ewidencyjnego, nast. kierownika kancelarii. W 1930 r., ukończył kurs archiwalny. 31 grudnia 1938 r. przeniesiony w stan spoczynku. Brał udział w ewakuacji AW do Rumunii w 1939 r. Dalszych losów nie ustalono.

Znajomość języków obcych: francuski, niemiecki, włoski.

Znajomość krajów: Jugosławia, Włochy.

Odnaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Według opinii ppłk. Pawłowskiemu z 1930 r.: „W ciągu dwuletniej pracy na stanowisku kierownika kancelarii Archiwum Wojskowego okazał wybitne zdolności administracyjne. Poza doskonałym wypełnianiem obowiązków służbowych wielce zasłużył się instytucji przez to, że z własnej inicjatywy, przy stosunkowo niewielkich kosztach przeprowadził gruntowny remont gmachu i lepsze przystosowanie go do celów archiwalnych, ulepszając tym samym konserwację cennych zbiorów. Uzyskał współpracę Magistratu m. Warszawy nad uporządkowaniem i zabezpieczeniem zewnętrznych murów archiwum (wykopanie fosi odwadniającej, poprawienie skarp fortu) oraz jego otoczenia, oszczędzając w ten sposób skarbowi państwa co najmniej kilkadziesiąt tysięcy złotych”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.B.11658, Bourdon Marian; Dz. Pers. 1933, nr 5, s. 102; RO 1928, s. 830; RO 1932, s. 358, 834; J. Ciesielski, *Dzieje Archiwum Wojskowego 1918–1939*, Warszawa 1999, s. 144, 145; K. Paduszek, W. Rawski, *Wojskowe Biuro Historyczne...*, s. 77–79, 94; W.K. Roman, *Centralne Archiwum Wojskowe...*, Toruń 1999, s. 49, 50, 52.

Wiktor Stanisław Brummer, oficer piechoty, nast. administracji. Oficer WBH w latach 1928–1939.

Ur. 1 marca 1894 r. w Krakowie. Student Wydziału Filozoficznego UJ. Służył w Legionach Polskich. W czasie przejścia II Brygady pod Rarańczą przewiózł archiwum 2 pp do Krakowa, nast. w Polskiej Sile Zbrojnej (sierż.). W WP w 4 pp. 18 marca 1919 r. mianowany podporucznikiem, pełnił funkcję

dowódcy plutonu, nast. kompanii. Rozkazem z 21 sierpnia tr. przeniesiony z batalionu zapasowego 4 ppLeg. do Departamentu Szkolnictwa Wojskowego MSWojsk.; współredaktor „Wiarusa”, nast. „Bellony”. W 1921 r. zweryfikowany w stopniu kapitana. 1 września 1922 r. przeniesiony do WINW na stanowisko kierownika wydziału. 8 maja 1926 r. przeniesiony w stan nieczynny dla studiów naukowych na okres roku, przedłużony do końca lutego 1928 r.

1 marca 1928 r. powołany ze stanu nieczynnego z równoczesnym przydziałem do AW na stanowisko kierownika referatu. Od 1935 r. p.o. kierownika działu. 31 lipca 1937 r. przeniesiony do korpusu oficerów administracji. W 1939 r. jako kierownik działu i zastępca kierownika AW brał udział w jego ewakuacji do Rumunii, nast. przedostał się na Zachód. Zmarł 21 listopada 1941 r. w Perth.

Znajomość języków obcych: francuski i niemiecki.

Znajomość krajów: Austria, Niemcy, Rosja.

Odznaczony Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Walecznych oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP 481.B.12870, Brummer Wiktor; Dz. Pers. 1928, nr 8, s. 97; RO 1923, s. 1411, 1540; RO 1928, s. 822; RO 1932, s. 391, 834; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 290, 494; *Spis oficerów...*, s. 31, 569; *Wykaz poległych i zmarłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na obczyźnie w latach 1939–1946*, Londyn 1952, s. 19; J. Ciesielski, *Dzieje...*, s. 150; K. Paduszek, W. Rawski, *Wojskowe Biuro Historyczne...*, s. 77–79, 94.

Zygmunt Chabowski, oficer piechoty, nast. broni pancernej. Oficer WBH w latach 1927–1928.

Ur. 22 stycznia 1898 r. w Komorowie (pow. sierpecki). W 1914 r. ukończył szkołę przemysłową w Łodzi. Służył w Legionach Polskich, nast. w POW. W WP ochotniczo od 10 listopada 1918 r. jako podoficer w 28 pp, nast. od 1 lipca 1919 r. podoficer w 5 ppLeg. (awans na podporucznika z 1 września 1920 r.). 3 maja 1922 r. zweryfikowany w stopniu porucznika. 2 stycznia 1924 r. przesunięty z I do III baonu 5 ppLeg., pełnił funkcję dowódcy 8, nast. 9 kompanii. Awansowany do stopnia kapitana 17 grudnia 1924 r.

Zygmunt Chabowski

5 października 1927 r. przeniesiony do BHSG na 6 miesięcy na stanowisko referenta w Samodzielnym Referacie Formacji Polskich. Pracował nad uporządkowaniem akt Strzelca i Związku Strzeleckiego. Współautor wykazu pseudonimów legionowych i POW, drukowanego w „Panteonie”.

Od 10 kwietnia 1928 r. referent w Samodzielnym Referacie Personalnym GISZ. 18 sierpnia 1930 r. przesunięty na stanowisko III oficera Sam. Ref. Pers. GISZ. 18 lipca 1931 r. awansowany do stopnia majora. 4 sierpnia 1932 r. ukończył z wyróżnieniem III Oficerski Kurs Unitarny Broni Pancерnej. 11 października 1932 r. przeniesiony do 1 Pułku Pancерnego na stanowisko dowódcy I baonu. W 1937 r. przeniesiony do korpusu osobowego oficerów broni pancерnej. Komendant Szkoły Podchorążych Broni Pancерnej w Modlinie. W latach 1938–1939 dowódca II Dywizjonu Pociągów Pancерnych. W 1939 r. dowódca 2 bpanc. Następnie we Francji i Wielkiej Brytanii, dowódca 2 batalionu czołgów w latach 1940–1942, awansowany do stopnia podpułkownika, kwatermistrz 2 BPanc. (1943–1945). Pozostał na emigracji. Zmarł w Londynie 4 października 1974 r.

Znajomość języków obcych: rosyjski. Znajomość krajów: Litwa, Ukraina.

Odnaczony Orderem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Niepodległości, czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.2, Sprawozdanie roczne z prac Wojskowego Biura Historycznego za czas od lipca 1927 do czerwca 1928, L.1776/28, Warszawa 1 VII 1928 r., s. 11, 15; CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personalu; CAW-WBH, AP I.481.C.576, Chabowski Zygmunt; CAW-WBH, VM, sygn. I.482.57-4834, Chabowski Zygmunt; Dz. Pers. 1932, nr 13, s. 415; RO 1923, s. 137, 428; RO 1928, s. 21, 210; RO 1932, s. 40, 419; R. Rybka, K. Stepan, *Rocznik oficerski 1939...*, s. 231, 791; *Spis oficerów...*, s. 38, 577; J.S. Tym, *I. Dywizja Pancerna. Organizacja, i wyszkolenie*, Piekary Śląskie 2009, s. 47–48, 54–55, 65, 388, 399; *idem, Pancerni i ulani generała Andersa. Broń pancerna i kawaleria pancerna Polskich Sił Zbrojnych na Środkowym Wschodzie i we Włoszech 1941–1946*, Warszawa 2012, s. 51; KOEP, szuflada 006: Ca-Ch, k. 85, <http://www.kat.umk.pl/koep/> (dostęp 10 XI 2019 r.); *Z żalobnej karty*, „Przegląd Kawalerii i Broni Pancерnej” 1974, nr 76, s. 408.

Henryk Ciepichałł, ksiądz kapelan, nast. urzędnik wojskowy, nast. oficer administracji. Oficer BHSG w latach 1923–1924.

Ur. 18 lutego 1886 r. w Sobótce (pow. sandomierski). Ukończył studium teologiczne na UJ. Ksiądz pijar (święcenia w 1914 r.). Od 1915 r. służył w Legionach Polskich jako kapelan 1 pp, internowany w Beniaminowie. W WP ochotniczo od 7 listopada 1918 r., pełnił m.in. funkcję referenta ds. duchownych DOG Lublin. Od 1 kwietnia 1920 r. dziekan 7 Armii, od 10 września tr. kapelan Szkoły Podchorążych w Warszawie. 1 grudnia tr. zweryfikowany w stopniu majora. W 1921 r. usiłował uzyskać zwolnienie ze ślubów zakonnych. 1 stycznia 1922 r. przeniesiony do rezerwy.

Henryk Ciepichałł. Fot. W. K. Cygan, *Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich*, t. 1, Warszawa 1992

W latach 1921–1925 studiował na Wydziale Filozoficznym UW. 1 lipca 1922 r. powołany do czynnej służby jako urzędnik wojskowy VIII rangi. Referent w Departamencie Intendentury MSWojsk. Wystąpił ze stanu duchownego, 9 lipca 1923 r. przechodząc na wyznanie ewangelicko-augsburskie.

15 listopada tr. odkomenderowany do BHSG na okres do 15 marca 1924 r., nast. odkomenderowanie przedłużono do 15 września 1924 r. 27 marca tr. przemianowany na oficera zawodowego w stopniu majora w korpusie oficerów administracji działu gospodarczego.

Od 1 listopada 1924 r. do 15 stycznia 1925 r. przeniesiony na stanowisko kierownika oświatowego wojskowego więzienia śledczego nr 1 w Warszawie, nast. pełnił funkcję referenta w Departamencie Intendentury MSWojsk. 1 kwietnia 1927 r. przeniesiony na stanowisko płatnika GISZ. Zmarł 12 czerwca 1934 r. w Warszawie.

Znajomość języków obcych: francuski, łaciński, niemiecki, rosyjski.

Znajomość krajów: Francja, Włochy.

Odznaczony Orderem *Virtuti Militari* V kl., Krzyżem Niepodległości, Orderem Odrodzenia Polski V kl. oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Według opinii gen. bryg. Kukiela z 1925 r.: „Duże wyrobienie ideowe i szczerzy zapał w służbie armii narodowej. Bardzo dobry i uczynny kolega i lojalny podwładny. Inteligencja przeciętna, przy dużym jednak zasobie wiadomości z wiedzy ogólnej. Wiadomości wojskowe minimalne, w pracy archiwalnej, do której był użyty, osiągnął wyniki bardzo dobre. Zalety osobiste wzorowe. Wskutek braku ogólnej wiedzy wojskowej do prac Biura Historycznego nie nadaje się. Mógłby być użyty w pracach oświatowo-kulturalnych”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.C.3853, Ciepichał Henryk; CAW-WBH, VM, sygn. I.482.72-6514, Ciepichał Henryk; Dz. Pers. 1923, nr 78, s. 732; 1924, nr 42, s. 247; 1934, nr 14, s. 289; RO 1928, s. 154, 789; RO 1932, s. 361, 420; W.K. Cygan, *Oficerowie Legionów...*, t. 1, s. 162–163.

Teodor Cybulski, oficer piechoty, nast. lotnictwa. Oficer WBH w latach 1927–1931.

Ur. 12 września 1897 r. w Nietuliskach (pow. opatowski). Edukację gimnazjalną rozpoczął w Warszawie, a ukończył w Petersburgu. Służył w armii ros. (chor.). Od 1 października 1917 r. w Naczelnym Komitecie Polskim w Petersburgu. Od 5 marca 1918 r. w 1 Pułku Strzelców Polskich we Francji w stopniu podporucznika, pełnił funkcję dowódcy plutonu. 1 stycznia 1919 r. awansowany do stopnia porucznika. W 1920 r. dowódca kompanii karabinów maszynowych 47 pp. W 1921 r. odkomenderowany do Oddziału II NDWP, m.in. przydzielony do Oddziału II 4 Armii, nast. w Polskiej

Delegacji Wojskowej w Mińsku. W 1923 r. porucznik 6 Pułku Strzelców Podhalańskich w dyspozycji MSZ. 20 czerwca 1923 r. odkomenderowany do Szkoły Obserwatorów i Strzelców Lotniczych w Toruniu. Od 27 października 1924 r. oficer plutonu radio 1 Pułku Lotniczego. 3 lipca 1925 r. mianowany dowódcą 11 Eskadry Lotniczej, 30 grudnia tr. wyznaczony na stanowisko oficera oświatowego 1 p. lot.

8 marca 1927 r. przeniesiony do WBH na okres 4 miesięcy, nast. czterokrotnie przedłużano przeniesienie służbowe do WBH, ostatecznie do 1 lutego 1931 r. 21 marca 1928 r. awansowany do stopnia kapitana.

Od 28 lutego 1931 r. na sześciomiesięcznym urlopie, nast. 31 sierpnia tr. przeniesiony w stan nieczynny. 1 marca 1932 r. powołany ze stanu nieczynnego do służby czynnej z równoczesnym przeniesieniem do 1 p. lot., nast. powołanie anulowano, przenosząc Cybulskiego do rezerwy 29 lutego 1932 r. W 1934 r. figurował na liście oficerów rezerwy w korpusie aeronautyki, z przynależnością do PKU Warszawa. Urzędnik MSZ, n.in. wicekonsul RP w Kurtytybie. W czasie II wojny światowej oficer wywiadu w Oddziale VI Sztabu NW, nast. w Oddziale II Szt. NW. Zmarł na emigracji w Brazylii 7 lutego 1969 r.

Znajomość języków obcych: rosyjski.

Znajomość krajów: Anglia, Finlandia, Francja, Rosja.

Odnznaczony Krzyżem Walecznych i Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Autor prac dotyczących historii lotnictwa polskiego, jak np. *Polskie lotnictwo wojskowe w okresie wojny polsko-sowieckiej*, „Przegląd Lotniczy” (PL) 1928, nr 1 czy *Lotnictwo w operacji warszawskiej*, PL 1930, nr 7–8. Autor hasał w *Encyklopedii wojskowej*.

Według opinii mjr. dypl. Rutkowskiego z 1928 r.: „Wyrobiony, poważny oficer, żądny wiedzy, odcytany. Ambitny w pracy, koleżeński, uczynny. Bardzo dobra postawa, duża sprawność fizyczna.

Inteligentny, łatwo orientuje się w nowej sytuacji. W trudnych warunkach pracy umie znaleźć drogi wyjścia. W WBH opisywany nie ma sposobności kierowania pracą. Za to jako sekretarz «Przeglądu Lotniczego» wykazuje dużą przedsiębiorczość i inicjatywę.

Wyniki pracy naukowej na terenie WBH wybitne. Na obecne stanowisko odpowiada bardzo dobrze, nadaje się również na kierownika grupy pracującej naukowo. O kwalifikacjach lotniczych mogą powiedzieć przełożeni w tej dziedzinie. Wybitny”.

Źródło: CAW-WBH, WBH, sygn. I.341.1.9, Listy przydziału i wykazy personelu; CAW-WBH, AP I.481.C.5034, Cybulski Teodor; Dz. Pers. 1923, nr 40, s. 409; 1927, nr 19, s. 224; nr 25, s. 325; 1928, nr 11, s. 233; 1929, nr 20, s. 404; 1930, nr 11, s. 221; 1931, nr 1, s. 27; 1932, nr 6, s. 257; nr 10, s. 373; nr 12, s. 397; RO 1923, s. 391, 440; RO 1928, s. 529, 552; *Rocznik Oficerski Rezerw*, Warszawa 1934, s. 159, 823; *Spis oficerów...*, s. 586; T. Dubicki, A. Suchcitz, *Oficerowie wywiadu WP i PSZ w latach 1939–1945: Słownik biograficzny*, t. III, Łomianki 2018, s. 82–86.

STRESZCZENIE

Arkadiusz Tuliński, Oficerowie Biura Historycznego i Wojskowego Biura Historycznego w latach 1922–1939 (część 1)

Prezentowane biograficzne opracowanie zbiorowe dotyczy oficerów Biura Historycznego Sztabu Generalnego/Wojskowego Biura Historycznego. Zawiera ono – poprzedzone zarysem portretu zbiorowego oficerów – biogramy oficerów służących w latach 1922–1939 w BHSG/WBH. Przy opracowaniu biogramów uwzględniono zwłaszcza wiek, wykształcenie cywilne, znajomość języków obcych, przebieg służby wojskowej, pracę w sztabach czy takich agendach, jak muzea wojskowe czy instytucje oświatowe.

Intencją autora było zwięźle ukazać zarówno dynamiczny rozwój biura, jak i poziomu fachowego oficerów do niego przydzielonych.

Słowa kluczowe: Biuro Historyczne, Wojskowe Biuro Historyczne, oficerowie II Rzeczypospolitej, oficerowie dyplomowani, historia wojskowości

SUMMARY

Arkadiusz Tuliński, The Officers of the Historical Bureau and Military Historical Bureau in 1922–1939 (Part 1)

The presented biographical collective study concerns the officers of the Historical Bureau/Military Historical Bureau (BH/WBH). It contains biographical notes on officers serving in BH/WBH in 1922–1939, preceded by a preliminary collective portrait of the officers. The biographical notes were prepared taking into account especially their age, civil education, knowledge of foreign languages, the course of military service, work in headquarters or such entities as military museums or educational institutions.

The author's intention was to concisely present both the dynamic development of the office and the professional level of officers assigned to it.

Keywords: Historical Bureau, Military Historical Bureau, officers of the Second Polish Republic, certified officers, military history

РЕЗЮМЕ

Аркадиуш Тулиньский, Офицеры Исторического и Военно-исторического общества в 1922–1939 гг. (часть I)

Представленное коллективное биографическое исследование касается офицеров Исторического/Военно-исторического общества и содержит как набросок коллективного портрета офицеров, так и их отдельные биографии,

относящиеся к военным, служившим в 1922–1939 гг. в вышеуказанных обществах. При составлении биографий особое внимание уделялось возрасту, гражданскому образованию, знанию иностранных языков, прохождению военной службы, работе в штабах либо военных музеях и учебных заведениях.

Цель статьи – краткая демонстрация не только динамичного развития Исторического общества, но и профессионального уровня его сотрудников.

Ключевые слова: Историческое общество, Военно-историческое общество, офицеры Польской Республики в 1918–1939 гг. (Второй Речи Посполитой), дипломированные офицеры, история военного дела